ROYAL GARDENS KEW.

55F

Pre-Linn. Colln. B BOY

FLORA SINENSIS,

FRVCTVS FLORESQVE HVMILLIME PORRIGENS,

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI, AC DOMINO, DOMINO

LEOPOLDO IGNATIO,

HUNGARIÆ REGI FLORENTISSIMO, &c.

Fructus Sæculo promittenti Auguſtiſſimos, emiſſa in publicum

A

R. P. MICHAELE BOYM, Societatis IESV Sacerdote.

&

A Domo Profeſſâ ejuſdem Societatis Viennæ Majeſtati Suæ unà cum fœliciſſimi Anni apprecatione oblata.

Anno ſalutis

M. DC. LVI.

VIENNÆ AUSTRIÆ, Typis Matthæi Rictij.

GOSVVINUS NICKEL
SOCIETATIS IESV PRÆPOSITUS GENERALIS.

CUm opuſculum, quod inſcribitur Flora Sinenſis, (præcipuos Sinenſium, & Orientalium Indiarum fructus, arboreſq; cum appoſitis ſuis proprietatibus continens) â P. Michaele Boym noſtræ Societatis Sacerdote conſcriptum, aliquot ejuſdem Societatis Religioſi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, facultatem concedimus, ut typis mandetur, ſi ita ijs, ad quos ſpectat, videbitur: cujus rei gratia has litteras manu noſtra ſubſcriptas, Sigilloq̀; noſtro munitas damus, Romæ 22. Iulij, Anno 1655.

Goſvvinus Nickel.

Omnia
Ad Majorem DEI
Gloriam..

Permiſſu Superiorum.

ROYAL BOTANIC GARDENS
KEW

SERE-

23980-1234 b

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI, AC DOMINO, DOMINO
LEOPOLDO IGNATIO,
HUNGARIÆ REGI, AUSTRIÆ ARCHIDUCI, &c.
GENERIS HUMANI AMORI AC DELICIO, DOMINO SUO CLEMENTISSIMO,

Vitam, ſoſpitatem, felicitatem!

SInenſe cœlum, mite & benignum olim, nunc Tartarico frigore exaſperatum, infeſtumq; plantis relinquens Hortus meus, ad Te confugere audet, Sereniſſime LEOPOLDE; nutu id quidem meo, ex quo feliciſſimam juventutem Tuam, cum lætâ ſpe uberrimorum fructuum in Regium decus effloruiſſe, Famâ nunciante, cognovi. Mirantur in Te forſan alij germen pulcherrimi floris, tam citò Coronis Regijs matureſcens: non ego, qui ad incrementum ejus omnia ſcio jam dudum conſpirâſſe. Taceo cœlum, quod propitium & clemens Veſtri Generis floribus ſemper fuit, ſemper erit; Taceo ſolum natale, Auſtriacam Domum, cui nil uſitatius, quàm producere, Virgilij verbis, flores nomina Regum inſcriptos. Te unum dico, qui cum ipſe Tibi Sol eſſes, quippe Sereniſſimus jam ante; & ſol igneus in ſi-

gno Leonis, LEOPOLDVS nimirum IGNATIVS: florem Tuum intenſiſſimo Virtutis calore ſic animâſti; ut tribus vitæ luſtris exactis, prævenerit maturitate Neſtoreos annos aliorum. Fabuloſos Heroas ingentibus Saxis Poëtæ in hoſtes armant, quæ humo tollere hominum cœterorum queat nemo. Et florem Tuum, tenerum quidem, propaginem tamen verorum Heroum, quibus moles Orbis, nunquam interruptâ ſerie, à ſæculis jam duobus innixa eſt, ſuſtinere mirabimur onus Regni, quod ſubire humeri Atlantis formidarent? ſuſtinet; atque ætate firmior (ita Superi ſpondent) alia ſuſtinebit: nec ſuſtinebit tantùm; ſed per eadem, DEI Tuiſq; hoſtibus gravis ultor incumbet. Ac Thalmudici quidem, Hieroſolymis hortos conſeri ullos fas fuiſſe negant: eam ob cauſam fortaſſe, quòd urbs illa Sanctiſſimo Divini Numinis templo, cæleſtibuſq; ornamentis inſignis, terrenas delicias videretur reſpuere. Hortum autem meum accedere Te volentem, ſi Regius ſplendor arcet; (Reges enim viva Dei templa, aut Dij potiùs eſtis terreni) recedere tamen parantem flos Tuus revocat, & benigniſſimi Solis, quo favente crevit, radium unum plantis illius promittit; quæ proſtratæ hactenùs injurijs temporum, ut Borealibus perniciem, ſic Auſtriaco debere ſe perennitatem æternùm profitebuntur. Ita voveo

Maj^{tis}. V. Reg:

Humillimus in Chriſto Servus,

Michael Boym, S. I.^{o}

CENTVRIA CHRONO-STICHORVM

IN FELICISSIMAM ET AUSPICATISSIMAM

CORONATIONEM

SERENIS: HVNGARIÆ REGIS

LEOPOLDI IGNATII,

HVMILLIME CONCEPTA IAM PRIDEM

& à

FLORA SINENSI

Nunc tandem ob maximam locorum intercapedinem, quamvis ſerò, ſerio tamen adfectu devotiſſimè oblata..

MVsæ CeLeres aDeſte,
LeopoLDo LaVDes Date.
LeopoLDo DeLICIo noſtro, ChronographICa CanIte præConIa,
Et ConneCtIte è CœLI faCIe prognoſtICa enCoMIa.
LeopoLDI IgnatII RegIs aLtâ Mente repoſta eſt
GLorIa ChrIſtI DoMInI,
Et MarIæ DeIparæ ſeLeCtIor In terrIs honos:
InDè optIMa præſagIre LICebIt,
oMen è CœLo DatVr.

LeopoLDo Aſtræa LVMen præferet,
Et bILanCe ratIonIs oMnIa ponDerabIt.
Ergo LeopoLDo, FerDInanDI noſtrI gLorIæ & ſpeI,
LaVDeM aſtra Canant.
LeopoLDo FerDInanDI TertII ProLI
AppLaVDant CaMœnæ:
VIVat LeopoLDVs IgnatIVs AVstrIVs, MagnVs ReX VngarIæ;
Iſta VnDIqVe In CoMItIIs RegIIs præſentIbVs, aVrIbVs haVsta VoX.
LeopoLDo IgnatIo LIbentIssIMè
se obtVLIt, Vt PrInCIpI sVo natVraLI, AVstrIa VtraqVe, & eLegIt
RegeM Corona VngarIæ, CroatIæ aC SLaVonIæ;
Et CLaMat CVnCtVs popVLVs parILI, hILarIqVe VoCe: VIVat ReX!
LeopoLDVs IgnatIVs AVstrIæ ArChIDVX, ApoſtoLICâ InCLytI
VngarIæ RegnI Coronâ ornatVs fVIt:
ErIt hInC MaIor DeI gLorIa;
PLaVDant ergo oMnes Canorè!
ALta petet LeopoLDI IgnatII RegIs faMa.
LeopoLDe Magne saLVe.
LeopoLDo IgnatIo PrIMo Rege gLorIare PannonIa.
LeopoLDVs IgnatIVs ConCorDI CaLCVLo & Voto InaVgVratVs ReX
VngarIæ:
Ita Deo Ipſo DIsponente FIDos RegnICoLas.
Latè RegIa MaIeſtas LeopoLDI reſonet In terrIs;
Ita ID DesIDerant PannonIæ InCoLæ.
LeopoLDVs IgnatIVs ReX VngarIæ, VIVat, gVbernet, trIVMphetqVe,
TVrCICIs CastrIs DebeLLatIs, VnIVersIsqVe ChrIstIanItatIs hostIbVs
fVgatIs, fVsIs, DeVICtIs.
LeopoLDo LætaMVr Rege.
In LeopoLDo IgnatIo Rege soLaMen erIt terrIs,
Et oMnIbVs IpsIs sVbDItIs, ob HeroICas eIVs, sangVInIqVe AVstrIo InsItas,
& IngenItas VIrtVtes.
Isto anno RegIa MaIestas obLata eſt LeopoLDo IgnatIo:
IDeò MaCtabo hostIas In LætItIa,
Et CanaM LaVDes
Deo ALtIssIMo tantI operIs FaCtorI.
LeopoLDo IgnatIo InsIgnIa raMos oLeæ præferent,
In Ipſo ſtatIM RegnI sVI prInCIpIo, VbI TVrCICas CopIas VICtorIosVs
CastrIs eXsVerIt.
LeopoLDVs IgnatIVs ReX Leges DabIt eX RegaLI soLIo, NobILIbVs
CIVIbVs, & pLebI pLaCentes,

LeopoLDo IgnatIo AVstrIaCo RegI HVngarIæ eXqVIsItIVs CongrVet:
ParCere sVbIeCtIs & DebeLLare sVperbos:
A LeopoLDo Rege saLVteM ſpera;
CVM DeVs opera eIVs, & VIrtVtes proſperatVrVs sIt faVstIs eVentibVs.
sVb LeopoLDo IgnatIo AVstrIaCo, Rege VngarIæ, ſæCVLa reDIbVnt aVrea,
CVnCtaqVe pLebs frVetVr.
EX Ipsâ DIphterâ IoVIs aLIqVI VoLVnt præſagIVM VatI InnotVIſſe.
AD CœLVM
LeopoLDVs IgnatIVs ArChIDVX AVstrIæ ReX VngarIæ reCtà It per CaLLes
Cæſarls PII ParentIs
LeopoLDo Mars LaVreas offeret,
De pLVrIMIs gentIbVs, TrIbVbVs, NatIonIbVs, PopVLIsqVe barbarIs
sVbIVgatIs.
LeopoLDo IgnatIo IMperIa obtIngent Læta.
oMInari ID faCiLè aſtra sInent.
LeopoLDI IgnatII MagnaLIa,
CheLy aMœnâ fVnDet,
ApoLLo MeLoDVs;
Et HeLiConIs egreſſa DoMInIIs.
Ter terna DearVM Læta Cohors,
LætVM Pœna ConDet.
In LeopoLDo FerDinanDI FILIo Rege.
DeLeCtaMVr.
SeD fInIre MIhI LICeat:
Ante taMen preCanDo postVLo,
FaCVLtateM Date,
PoſsIM aDIICere aLIIs.
Chara DeVM ſoboLes
LeopoLDe ô Magne VaLe.
VeL hoC MoDo:
DVLCeM
LaboreM DeCVrtabo,
Et CLaMabo DeVotè,
CœLVM penetranDo
DeVs CLeMens,
A LeopoLDo Vngaro Rege MaLa,
MIserICorDIâ soLItâ abIge.

SanCta MarIa DeI PatrIs FILIa,
Et FILII DeI SanCtI Mater,
LeopoLDVM soLare,
In IniMICo profLIganDo,
AVXILIVM VeLoX oratIonIbVs VotIsqVe ferenDo;
DepreCarI qVoqVe pIè VeLIs GenItrIX, & VIrgo sIne peCCato ConCepta,
Vt aVDIre poſsIs TVteLarIs.
E Cœlo qVonDaM
LeopoLDI orIentaLIs IMperatorIs.
At CLaVDaM,
Et tanDeM pLVra reſeCabo.
HeCatoMbe satIs sI arrIDeat LegentI.

Reſpiraverat nonnihil Flora Sinenſis
& mox
Bina Chronographica profert,
quæ Annum Coronationis
SERENISSIMI ET POTENTISSIMI
LEOPOLDI IGNATII
VNGARIÆ REGIS
CONTINEBANT.

FerDInanDo pIo, Fratre erepto
& AstrIs Donato, regnat fœLICIter.

LeopoLDVs ſpes aLtera RoMæ.

Flora dixit
&
Domus Profeſſa Soc: IESV Viennæ
Humillimè offerendo
Regiæ Majeſtati applauſit.

SO-

SOCIETATIS IESU PATRES,

Sacri Sinenſis horti cultores
à Præfecto Scianquinenſi, appoſito foribus
titulo, declarantur.

S. FRANCISCUS XAVERIUS

Igne Divini Amoris accenſus
totus in eo erat, ut in Sinenſis Regni Agro Hortoque
totius Orbis Maximo Chriſtianam Legem plantaret.
Sed Hunc, dum Fidem radicare cogitat,
ad Palmam Deus evocat.
Ita priùs ad ipſa præteritorum laborum præmia,
quàm ad novos labores pervenit.
Ergò
Sublato XAVERIO tranſijt ad Poſteros plantationis cura.
Qui tanti Anteceſſoris Zelum ſtrenuè æmulati
ſalvificam Chriſtianæ Crucis Arborem,
Quam ad Sinenſium Portas moriens defixerat XAVERIVS,
perfractis tandem clauſtris intulêre feliciter.
Aditus, qui expugnari vi non poterat,
tandem ad Chriſti Fidem Pietate & Eruditione,
operâ

P. Michaelis Ruggerij & P. Matthæi Rictij, apertus eſt.

Quibus non ingrediendi tantùm, ſed & eradicandi Idololatrici Iolij
plantandæque glorioſæ Crucis Arboris copia facta eſt.
Ergo Chriſtus annuntiatur Sinenſibus, Templa exſtruuntur,
Sacro fonte quamplurimi abluuntur.

Primum Templum

Scianquini (eſt ea Cantonicæ Provinciæ Metropolis) exſtructum.
Id cùm Cives variè ferrent,
Præfectus Vrbis, ut auctoritate ſuâ,
Quam & Famâ ſapientiæ, & Republicâ
benè geſtâ ingentem collegerat,
Loci religionem tueretur, atque augeret;
Hunc foribus Titulum appoſuit.

Divo

Divorum Floris ædes.

FLOREM intelligens, qui DE RADICE JESSE aſcendit.
In nullo enim ſic triumphat SOCIETAS, quam in JESSÆO ISTHOC FLOSCULO, qui adhuc dum ſpirat per Sinenſem hortum odorem ſuavitatis mellitiſſimum,
Societatem autem quanti fieri vellet ille Idem Præfectus;
Altera hâc, quàm in interiori Aulâ affixit Inſcriptione teſtatum voluit:

Gens ab Occaſu Sacroſancta.

Supra modeſtiam quidem Societatis ille titulus;
Admiſſus tamen, quia Religionis intererat,
Sinenſis horti Cultores honorari:
Qui
Sinenſium multa millia Chriſto, ejuſque Eccleſiæ implantàrunt;
Nonnullos etiam Societati.
Mirare Lector, & rimare nobiſcum Omnipotentis DEI dexteram!
Qui dum in Septentrionalibus hiſce partibus
Zizania ſua diſſeminat diſcordiarum omnium ac hæreſium Auctor peſtilentiſſimus;
non deeſt Concluſo Horto ſuo, Eccleſiæ,
Sed illam Borealibus Euris teterrimarum opinionum perculſam, tranſplantat in amæniſſimas Orientis partes,
vbi ut porrò ſuaviſſimis Gratiæ ſuæ Zephyris eam adflare ac promovere dignetur, Tu mecum & cum totâ adeò Eccleſiâ Deum ſeriò precare
quiſquis hanc Floram noſtram Sinenſem contemplaris, Deique Omnipotentiam nobiſcum, vt decet miraris!

Bene vale, Bone Lector, & Inſtituto noſtro fave.

De

De Provincijs Regni Sinenſis, ejuſque Nobilitate.

SINENSE IMPERIVM.

OLim à Xuno Imperatore in duodecim, nunc in quindecim ingentes provincias diviſum eſt. Sex ex ijs mari adjacent, Peking, Xantung, Kiangnan, ſeu Nanking, Chekiang, Fokien, Quantung. Ad Boream occurrunt, Quangſi, Kiangſi, Huquang, Honan, Xanſi. Ad occidentem vergunt, Xenſi, Suchuen, Queicheu, Yunuan. Habet præterea Leäotung regionem ad occaſum provinciæ Peking, ubi magni muri iſtius principium. Numerat etiam non paucas Inſulas vicinas, quæ tributum Regi Sinarum pendunt, inter quas eſt Hainan, Lienkieu, ſeu Inſula formoſa. Item Cheuxan, aliæq; plures quæ ita inter ſe conjunctæ ſunt, ut una potius quam plures Inſulæ eſſe videantur.

Regnum hoc Sinenſe Orbis compendium, aut annuli, hoc eſt Orbis gemmam recte dixeris, in qua ſcilicet plus pretij, rerumq; reperturus es, quam in reliquo, ut ita dicam, orbe toto. In Auſtrali plaga, majores fervent æſtus, ubi omnes Indiæ fructus læti proveniunt, uberesq;: Palmarum nuces, Muſæ, Mangas, Ananas, alijq;. In Boreali vero parte uvas fert, Ficus, Caſtaneas, nuces alias omnis generis, poma Perſica, Cotonea, Pyra varij generis.

Vbiq; cœlo, ſolo, uberrimis paſcuis ſaloq; in locis maritimis, & fluminibus læta eſt regio. In ea Naturam, artemq; beneficia & liberali credas concurriſse manu, ut neſcias fertilitas, an pulchritudo, utra plus alteri debeat. Illud omnino fatendum, quidquid alibi reperitur per partes, hic reperiri ſimul omnia, ut multo verius de hoc regno dici poſſit, quam de Romana Regione illud Propertij.

Omnia Sinenſi cedant miracula terræ,
Natura Heic poſuit, quidquid ubiq; fuit.

Ad Lectorem.

Falſos & veros Prophetas, bonos & malos homines, ex bonis vel malis operibus comprobari, non aliter planè quàm arbores ex fructibus, ait veritas Chriſtus Matth: 2. Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Omnis arbor bona, bonos fructus facit, mala autem arbor, malos fructus facit; igitur ex fructibus earum cognoſcetis eas: nimirum Terras etiam, ac mundi Regiones ex Arboribus ac earum fructibus, bonas vel meliores, malas vel peiores, ex hoc pulcherrimo ratiocinio cognoſci poſſe compertum eſt. Oculis tuis, humaniſsime Lectori Sinarum & Indiarum præcipuos fructus & arbores depictas propoſui; de Terrarum ac Regionum qualitate, veroſimilem ex illis, credo, poteris habere conjecturam. Sed illud imprimis animadvertas oportet; quòd Tellus Orientalium Indiarum, ac ferè totius Zonæ torridæ, quæ Cancri & Capicorni concluditur Tropicis, progenerandis fructibus Europæis, experientia teſte, minus idonea reperitur, ſive enim adferantur teneræ plantæ, ſive terris ſemina commendentur, aut nullos fructus producunt, aut pleroſq; degeneres, in odore, ſapore, magnitudine, alijſq; proprietatibus; idipſum in lactucis, herbis & oleribus, ex Europæis evenire ſeminibus jam eſt exploratum, longè minora progenerant, ſæpius ſemen ex illis collectum, aliud ejuſdem ſpeciei individuum nequit progignere, fortè quod prolifica virtus exilis ab Indica tellure ſuffocetur; Sinarum autem feraciſsimus ager, non indicos duntaxat, in Auſtralibus potiſsimum Regnis, ſed Europæos omnes egregiè, & quoſdam alios proprios ſibi fructus producit abundanter. Pulcherrimam illorum varietatem in Quindecim vaſtiſsimis Regnis incolæ admirantur, ſiquidem per univerſum Sinicum Imperium, fructus, quibus carent provinciæ, ab alijs accipiunt, quibus verò abundant, alijs & celerrimè & facillime ſubminiſtrant, quo fit ut anno ferè integro recentes, maximè ubi frigida riget hyems, haberi poſsint, in aliquibus enim Regionibus Novembre, Decembre, Ianuario, Februario, menſibus matureſcunt, in aliquibus, Martio, Aprili, Majo, Iunio; in aliquibus Iulio, Auguſto, Septembre, Octobre producuntur. Mihi profectò peperit non mediocrem admirationem, multimoda diverſitas fructuum, & admirabilis illos producendi ratio, noſtratibus omnino diſsimilis Arboribus: pleroſq; videmus in Europa ex ramis folia,

lia, tùm flores, deniq; fructus progignit; ſic poma omnia, ſic Pruna, ſic Perſica, & hujuſmodi cætera naſcuntur, quæ apud Sinas quoque, in magna reperiuntur copia. Apud Indos autem & Sinas Auſtrales quædam Arbores ampliſſimis folijs refertæ, in trunco flores, atque etiam ſine floribus fructus germinant, ſæpe unicum, interdum duos, adeò magnos, ut deferendis ſingulis, homines ſinguli pene ſint neceſſarij, à Luſitanis Giaka, ob pungentes ſpinas, à Sinis Po-lo-nie vocatur. Sunt nonnullæ Arbores, quæ nullos ramos habent, ſed tantùm aliquot folia in vertice, & pone illa ex ipſo trunco flores, atque ex illis circumcirca Melonum marcimorum ad inſtar, protrudunt dulciſſimos fructus, ſicut Pa-paya. Aliquæ per integrum truncum, ſine folijs, ex floribus fructus ovalis figuræ, atque ſi eſſent parvuli Pepones, progignunt, uti Brinhòes. Eſt quoddam arbuſtum, intra ſex menſium intervallum, ex quinque vel ſeptem foliorum (quæ totum hominem cooperire poſſunt) medio, unicum & ſolum producens ramum, qui mille ſæpenumero oblongos fructus ſine folijs defert, quo abſecto, neque ramum alium, neque fructum progignere poteſt: ideoq; arbuſtum neceſſariò ſuccidendum ne officiat ſimilibus plantis quas ſimul comproducit. Vidi in Hay-nan Sinarum Inſula, & Provincia quam-tum, Arborem maximam latiſſimis folijs conſpicuam, ſine floribus & ſine fructu, media radice hærentem telluri firmiſſimè, ſed reliquæ ejuſdem radicis partes, & flores & fructus ſimul productos habebant; ficubus Europæis in figura, ſapore, & colore, niſi quod tantillum maturi rubeſcerent, prorſus perſimiles, vocabuli non recordor, plurimùm admiratus fui, in illo oppoſito nobis mundo oppoſitum modum fructificandi reperiri, antidotum profectò arbor illa propterea meretur appellari. Naſcitur etiam in Indijs arbor Ka-giu, nomine, quæ bis in unius Anni duplici æſtate producit fructum, pomum Europæum flavum aut rubrum in figura imitatur, extra ordinarium hoc habet, quod nullum ſemen, aut nucleum interius, ſed extra in Capite fructus gignat, qui elixus Caſtaneam nucem & amigdalinam ſapit. Sanè non ſolum ex ramis arborum ſed ex trunco, ſed ex ipſa radice ſine folijs & floribus Deus voluit progenerari fructus, ut omnia illius voluntati & ſapientiſſimo ordini ſubeſſe mortales intelligerent, illumq; ſupra Leges naturæ, univerſorum eſſe Dominum cogitarent; ſi igitur ſpecie & pulchritudine fructuum delectamur, ſpecioſiorem ac pulchriorem illorum Creatorem conſiderare debemus; ſi ſuavitatem, odorem, & proportionem admiramur, ſuaviſſimus & formoſiſſimus longè exiſtit ille, qui fecit; ſi varietatem, magnitudinem, & copiam ſuſpicimus, Opifex creaturæ opulentiſſimus & ditiſſimus eſt; à magnitudine & ſpecie Creaturarum cognoſcibiliter videri Creator poteſt, inquit Sapientia cap. 13. Cæterùm modus arbores propagandi tam apud Indos, quàm apud Sinas triplex eſt. Primus per ſeminum defoſſionem; ſolent Sinarum Hortulani aurea poma, quibus nullibi creduntur eſſe præſtantiora (quod eo-

rum Cortex & pellis foliculorum ſit dulcis) integra defodere. Similiter faciunt cum alijs fructibus; & poſtea virgulta ex ſeminibus pullulantia ab invicem ſejuncta diſponere, breviq; tempore magnas arbores, & optimos fructus aſſequuntur. Subinde inſerunt eadem planè ratione, ſicut & in Europâ ramos, niſi quòd non ſolùm arbores, verùm etiam flores per inſitionem curant propagare, & vertente ſole, unicum florem multos alios diverſarum figurarum, & colorum continentem, per hunc ſecundum modum faciunt producere. Tertius modus eſt Arbores propagandi, qualem in vitium propagatione cultores vinearum adhibent, interdum aliquarum Arborum ramos, ut Manga Goyava, interdum ſola folia, ut Papaya, inijciunt terræ, & citiſſimè in Arbores magnas excreſcunt. Obſervationem autem illud diligentem meretur, quòd quas Arbores, cujuſcunq; tandem illæ ſint generis aut ſpeciei, citò volunt Sinenſes exurgere & fructus producere, ramos illarum grandes abſciſſos, die qua Sol in quindecim gradus Arietis ingreditur, in Terram defodiunt, edoctiq; experientia ramos ejuſmodi plerumq; feliciter radices agere intuentur, nimirum ſolùm illam unicam diem in Anno, adhoc idoneam eſſe vel obſervârunt, vel per traditionem antiquorum acceperunt, ut ſarmentum, qualiſcunque tandem Arboris ſit, infixum Terræ, ſi ab illa eo tempore recipiatur, in ramiſeram & frugiferam, celeriter poſſit Arborem excreſcere. Nullum hîc pictum videbis fructum Europæum. Studeo quoque omnes illos Indicos pingere, quos paſſim Mappæ circumferunt, & aliquos Sinicos, quos necdum vidi. Libellus præcipuos Indiarum & Sinarum fructus & arbores, aliquas etiam Aromaticas, & non nulla animalia, quæ Sinenſes præter noſtratia habent, tuis humaniſſimis oculis obijcit. Vale

humaniſſime Lector & ſaltem oculos, ſi palatum non potes, recrea, univerſorumque Creatorem ex illius admirabilibus operibus contemplare.

YAY CV. PALMA
Perſica & Indica ſeu Sinica, quæ vulgo Coco & Nux Indorum.

DVplicis eſt generis Palma, illa quæ Dactylos & Tameras producit in Suria, Arabia, Perſide, provenit uberrime, ſexum obſervat diligenter. Nam ſolum Arbor fæmina fæcunda eſt, ſi nimirum vicinam Maſculam habeat Palmam, ſine qua tantùm abeſt quod poſſit fructificare, ut etiam florere detrectet; ſolent incolæ, ubi primùm floruiſſe utrumque ſexum adverterint, flores Palmæ maſculæ floribus alterius ſexus apponere, hac enim ſola ratione fœmina Palma fructum poteſt generare, interim remanente mare Palma, cùm in eodem ſolo reperitur, florifera, ſed nunquam fructifera. Fructus, qui non uſquequaque maturi, colliguntur ex Palmis, Dactyli dicuntur, & duriuſculi fiunt, at ſi tardiuſculè decerpantur, molliores evadunt, & Tameræ vocabulum nanciſcuntur. Hæc planè genuina eſt cauſa, cur elatiſſimæ Dactylorum Palmæ, folijſq; pulcherrimæ, ſæpius ſteriles eſſe reputentur, quod ſcilicet illi, qui curam illarum habent, aut relatam ſupra diligentiam omittant, aut neſciant; quam in illis partibus, cùm iter ab Sinis in Europam peragerem, accuratiſſimam fieri & audivi & perſpexi. Inde clariſſimè liquet, cur in Italia quædam multorum annorum Palma, cùm ſine floribus eſſet, repente tandem floruerit, quod videlicet procerioris naturæ per ætatem facta, aliam diſtantiſſimam Palmam conſpexerit, & naturali ſympathia debitum ſexum repræſentârit. Hoc genus Palmæ Orientales Indiæ & Regna Sinarum non habent, quamvis exiſtimem utrobique obſervatis diligentijs abunde poſſe provenire. Mel & vinum & ſaccarum faciunt ex Dactylis & Tameris, & ſi juſto plus edantur, corpus humanum ſuaviter purgant. Aliud genus Palmæ, quod appellatur de Coco, in zona tonida, vel prope illam ſolum

po-

poteſt fructificare, Indica tellus & Auſtrales Sinarum terræ, ac inſulæ Cocorum copiam habent, poſſe verò alibi quoque arbores iſtius Palmæ ſeminari (non enim per inſertionem propagari queunt) & creſcere, dubium nullum eſt, ſed ſine fructu manent, quod hic calidiſſimam & humidiſſimam auram requirat, immo nec in omnibus partibus Zonæ tonidæ fructiferas eſſe compertum eſt: nam quæ locis arenoſis aut maritimis vicinæ non excoluntur, penitus nullum fructum adferunt, vulgò quoque dicitur, Palmas de Coco ſine humano halitu in deſertis ſterileſcere. Arbor Indica Palmæ in folijs, ſtatura, medulla atque radice nihil differt ab alia palma, niſi quod Perſica & Arabica in haſta ſeu trunco, corticem ſimilem carduis vulgo Carciochis refert, cum Indica læviſſimum, quæ fertilior etiam evadit ſi ſtercore bovis aut cinereâ terrá impinguetur. Vnum Cocum pro unica Palma (ita fructum vocant) terræ commandant, & ſenſim arbor creſcens, non niſi ſexto aut ſeptimo incipit anno fructificare. Si ejuſdem arboris flores á ramo præcidas, atque vaſculum bene obturatum appendas congruè, ſtillat dulciſſimum liquorem, non aliter quàm ſi de collo prodiret Alembici; liquor Sura vocatur, ex quo vinum fortiſſimum, quod ardere inſtar cremati poteſt, poſtea deſtillant, ac per vniverſam Indiam bibendum diſtrahunt; illa tamen Palma non amplius Cocos, ex illis ramis & floribus progignere poteſt. Arbor idcirco Palma de Sura dicitur, & ab illarum multitudine Palmetum de Sura. Palmæ autem de Coco, quæ Cocos ex floribus gignunt, fere ſtatim atque deponuntur, fructus alios incipiunt germinare. Cocus humanum caput magnitudine ſuperat, viridis coloris corticem habet, & non omnino rotundam, ſed potius refert trilateram figuram; tenerum ſi fructum colligas, poſt viridem corticem, pulpam albam & in medio rotundum nucleum cavum & mollem (qui amplitudine ovum ſuperat ſtrutionis) aqua dulciſſima repletum reperies, quæ in æſtu Indico potum ſuaviſſimum præſtat, diciturq; ille Cocus ab Luſitanis Lania; at ſi matureſcat omnino, viridis ille cortex, in Caſtaneum colorem mutatur, & alba illa pulpa, in ſimiliter coloratum ſtamen, (Cayro Luſitani appellant) ex quo funes fortiſſimi & maximi ad ipſas anchoras navium contorquentur, li-

gneum

gneum poſtea interius receptaculum, quod Coco vocatur, medullam ſibi interius adhærentem, inſtar nivis albam, & in ſapore nucibus dulcibus vel amygdalis ſaccharatis perſimilem (ob quod credo Cocus Nux Indica dicitur) ſolidam defert, aliquid etiam de aqua dulci, vel ſubacida, quæ interdum aceto conficiendo inſeruit. Nam ex medulla oleum de Coco præſtantiſſimum exprimunt, vinum quoque ad inſtar uſtibilis eliciunt ad ignem, ſaccarum item, quod Luſitani Giagra nominant; excerpunt, tragminibus verò cavis Coccorum pro Cochelaribus utuntur, ex illis in Haynan Sinarum Inſula parvulæ pateræ & majores per Tornum fiunt, quas ad intra auro vel argento obducere ſolent, & in Sinarum interiora maximam inde Cocorum copiam exportant. In Indijs & præcipuè Inſulis Maldivis, navigia ex Arboribus Palmarum conficiuntur, & omnia vaſa neceſſaria ad navigandum, ipſa folia non ſolum ſportas, ſtoreas ac vela ſubminiſtrant, ſed & Domos inſtar tecti cooperiunt, nihilq; in hac Arbore reperitur mutile, niſi ſola radix, & qui Palmeta magna habent, reditus etiam magnos ex illis colligunt. Parvuli Coci inveniuntur in Maldivis Inſulis, producti in ipſo Maris fundo à Palmis, vel quod crediderim, potius à vicinis dejecti Arboribus, & per æſtus reciprocationem in Mare delati, atque per longum durefacti tempus, inveniri poſtea, in pretio habentur, eo quod credantur eſſe antidotum contra venena, & cordialem præſtare medicinam, ſi attriti cum aqua ebibantur. Imaginem Perſicæ Palmæ & Indiæ ſupervacaneum duxi apponere, quod illa in Libris, hæc in Mappis facilè videri poſſit.

PIM LAM.

Fructus Areca & Bethel folium.

AReca Arbor ſimillima Palmæ, niſi quod magis patula folia, altioremq; haſtam & ſubtiliorem habeat, floriferum ramum, ſicut & Palma, de medio foliorum eijcit, ex floribus ovalis figuræ viridis Coloris, magnitudine nucis avellanæ fructum producit, qui amotâ albâ pulpâ, & viridi cortice, carnem in colore, humanis unguibus ſimillimam, ſed molliſſimam habet, quæ tamen quandò matureſcit & ſiccatur, rejecto cortice & ſtamine Caſtaneo, fibris rubris referta apparet.

Folium Bethel, omnino ſimile Piperis folio, aromaticum eſt, & ſolum ſi comedatur, ſtomachi cruditates corrigere poteſt, ſerpit viminis ad inſtar, arundinibus ſuſtentatum. In univerſa Orientali India, & Inſula Haynan, quatuorq; Sinenſibus Auſtralibus Regnis, Quamſy, Yunnan, Quamtum, Fokien, Arecæ fructus cum Bethel folio uſus maximus viget; obvij deferunt in ſacculis unum, & mutuò ſeſe invitant. Tunchini verò loqui cum alio non potes, quin primo Bethel & Arecam oblata recipias, & eodem modo tu quoque viciſſim rependas illam vrbanitatem: verùm in hac Regione ſæpe toxicum inſeritur fructui, ideo pleriq; magni, qui timent venenum, alieno ſepoſito fructu, proprium viva calce, ex oſtreis aduſtis præparata, injunctum commandunt. In Regnis Induſtan, Cocino, & Mogol, Divites Indi gemmea calce, ex Algroſar confecta illinunt Bethel folium, complicatumq; cum fructus Arecæ medulla, ſive recenti, (quæ mollis) ſive ſicca (quæ dura) ori impoſitum, magna cum ſua voluptate maſticant, & ſuccum primum, ſanguineum referentem colorem exſpuunt, ſed ſequentem ex iterata maſticatione expreſſum deglutiunt, atque ſic commanſum & exſuctum folium, cum Areca ex ore proijciunt: fit inde ut per diem integrum labia rubentia nec ingrati aſpectus appareant, ac etiam os bene redoleat. Aſſerunt per hoc ſtomachi calorem plurimum roborari: Qui aſſueverunt duo prædicta ſumere, difficile ſibi poſſunt ab illorum eſu temperare. Medici areca ſubinde in medicinis utuntur; in Japonem & alias vicinas Regiones, in quibus non naſcitur, ſicca venalis portatur. Imaginem Arboris neglexi apponere, quod ſimilis ſit Palmæ, Bethel verò folium, piperis & perſimile folio.

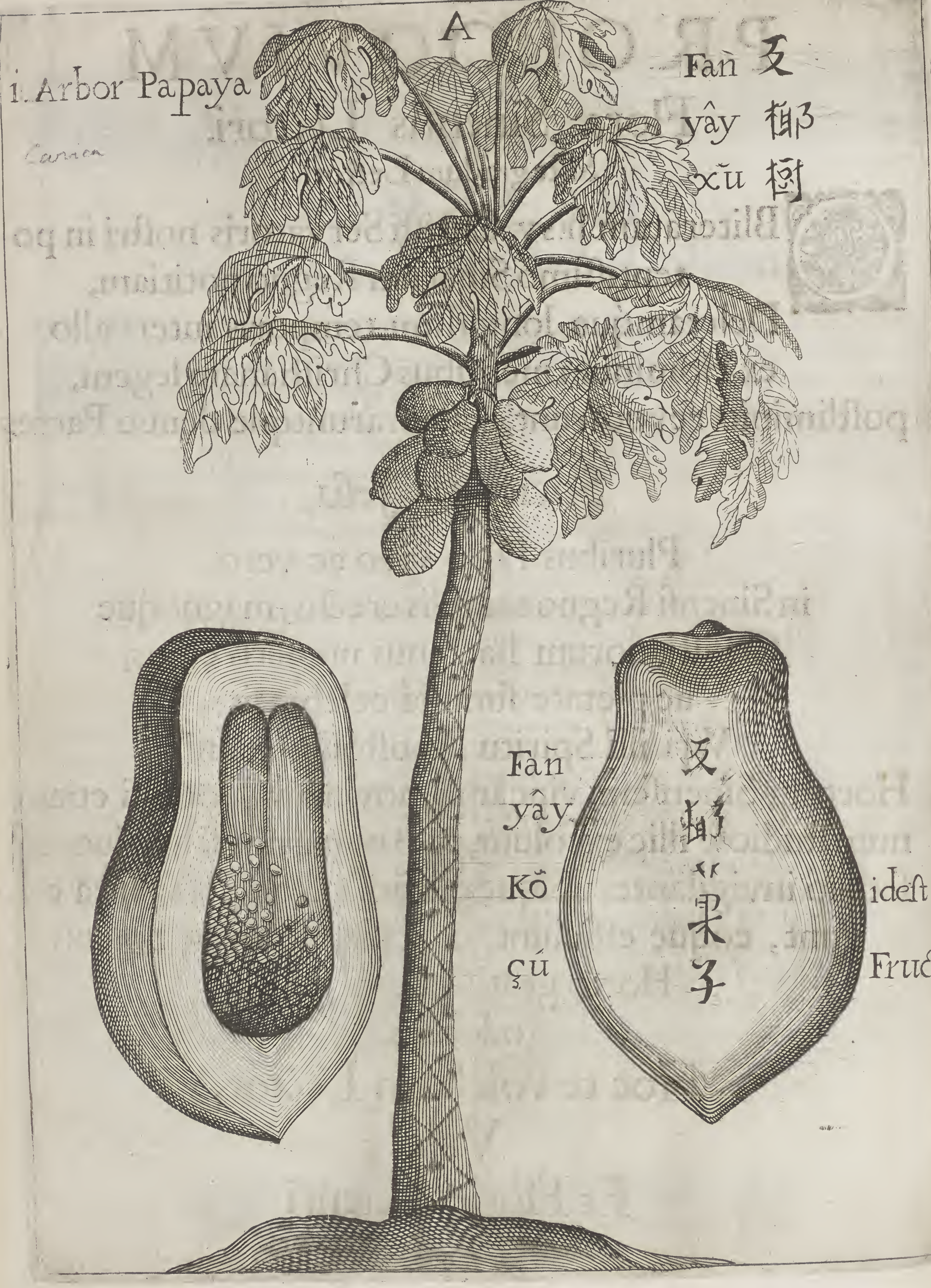
PROLOQVIVM
Floræ Sinenſis Lectori.
Siſte gradum Lector.

OBliteratam IESV Chriſti Servatoris noſtri in potentiſſimo Sinarum Regno notitiam,
Deletamq́ue longiſſimi temporis intervallo
ex Hominum mentibus Chriſtianam legem,
poſtliminio revocârunt, reſtaurârunq́ue denuo Patres

Societatis Jeſu

Pluribus DEO vivo ac vero
in Sinenſi Regno templis erectis, magnoq́ue
Chriſtianorum hactenus numero cultis,
ac pietate ſummâ celebratis:
Viri illi Spiritu Apoſtolico pleni,
Hortum Sinenſem, vineamq́; novellam Domini etiamnum ſtudioſè illic excolunt, & Animarum ſaluti lucroq́; ſedulò invigilantes ubique glorioſa Crucis trophæa erigunt, eoque efficiunt, ut Jeſſæus Flos in Sinenſi
Horto gratiſſimum ſpiret
odorem.

Hoc te volebam Lector,
Vale
Et Floræ Sinenſi
Fave.

A
1. Arbor Papaya
Carica
Făn yây xŭ
反椰樹
Făn yây Kŏ çú
反椰菓子
idest Fruct

A

FAN YAY CV.

Papaya.

FRuctus & Arbor in India Papaya, à Sinis Fan yay çu dicitur, copiosè in Sinarum Haynan Inſula progignitur, nec non in Iunnan Quam Aſy, Quantum, Folcien, Auſtralibus Provincijs; Arbor ex ipſo trunco, qui poroſiſſimus eſt, multos producit Fructus, ſinguli magnitudine ſuperant magnum Melonem, interiùs carnem habent rufam dulciſſimi ſaporis, adeoque mollem, ut cochleari poſſit accipi, frigidæ putantur eſſe qualitatis, pruritumque Carnis, ſi multum quis de fructibus ipſis edat, compeſcere, generationiq; obſtare. Propullulat & ex ſeminibus ſui Fructus, & ex virgultis, quæ ad radicem progerminat Arbor: Sæpè videntur in eadem arbore & flores, ſimiles lilijs gemmantes immaturi & virides fructus, & maturi flaveſcentes. Extraordinarium habet, quòd ramos nullos gignat, ſed ſola folia in vertice, & quod ex trunco, vbi illa incipiunt, albos flores, atque ex illis fructus producat. Nullum tempus anni, maturitati determinatum habet, & eà propter quolibet menſe maturi aliqui fructus poſſunt reperiri. Tamen Decembre & Ianuario plures ex fructibus in Indijs matureſcunt; ſi verò folium vel partem trunci terræ inijcias, agit radices facile, celeriterque in Arborem magnam excreſcit. Fructus & folia Arboris atque ipſa Arbor onuſta fructu gratiſſimum aſpectum conciliat Vniverſis.

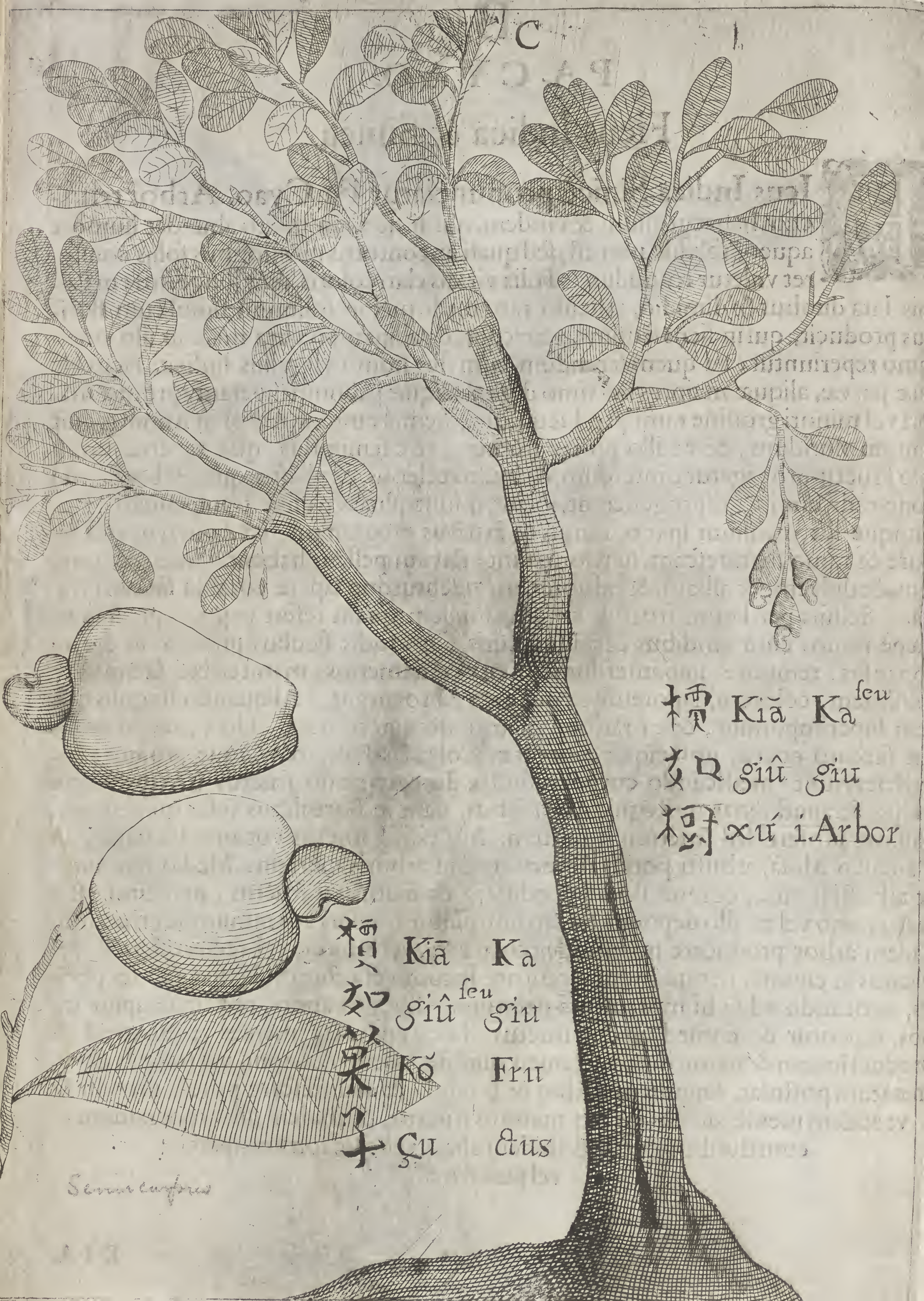

B
i. Arbor Ficus Indica & Sinica
Pā 芭
cyāo 蕉
xū 樹
Pā 芭
cyāo 蕉
Kǒ 菓
çú 子
Fru i ctus

B

PA-CYAO.

Ficus Indica & Sinica.

FIcus Indica Sinicè pronunciatur Pa Cyao. Arbor truncum habet groſſum & viridem, qui ſi quidem multo abundat humore aqueo, ſolidus non eſt, ſed quaſi ex contortis groſſioribus folijs conſtaret videtur rotundus. Folia viridis clari coloris, ſunt longa novem Palmis, lata duobus & dimidio, vnicum ramum de medio foliorum ſimul cum floribus producit, qui in ficus ſenſim excreſcunt, & aliquando vltra mille in illo vnico ramo reperiuntur; ad quem ferendum cum illis homo vix vnus ſufficit. Ficus aliquæ parvæ, aliquæ maiores maximo digito, aliquæ palmum ſuperant, prout à maiori vel minori groſſitie rami producuntur. Semel tantum Arbor in Anno gignit ramum floridum, & ex illo poſtea fructus. Ex ſeminibus, quæ reperiuntur, in ipſo Fructu propagatur; interdum, & multo celeriùs, ex plantis, quas Arbores, vnâ pone radicem ipſam progenerant, ſolent, ſi ſunt plures plantæ, tranſplantari: Plerumque ſex menſium ſpatio, ramus & Fructus progignitur; hæ ficus ſi in ipſa arbore & ramo matureſcant, ſuaviores ſunt; flavam pellem habent, carnem & mollem, & dulcem, & albam, & odoriferam, videnturque ſapere condita ſaccaro fraga. Sciſſus per latum fructus, crucem ſimilem quam refert pepo, repræſentat. Sæpè ramos cum viridibus & adhuc duris, ſeu crudis ficubus præciſos in domo appenſos, tempore ipſo, interdum in oryza demerſos, matureſcere faciunt, & mollitiem, colorem, ſaporemque acquirere procurant. Aliquando ſingulis calcem ſuperimponunt, & ea ratione maturitatem accelerant. Elixæ, aut in melle aut ſaccaro coctæ, poſteaque deſiccatæ, Colericis Phlegmaticiſque proſunt; folia deſerviunt medicando corpori aduſto. Integro anno fructus iſte reperitur in Indijs, & apud Sinas in Regnis Auſtralibus, nam in Borealibus folia quidem ampliſſima profert, ſed fructum non item. In Braſilia fructus vocatur Ba-nana, in Damaſco Muſa, arbuſti potiùs nomen, quàm arboris meretur. Medio fere anno & arbuſti ſtatura, & rami floridi productio, & maturitas fructus, perficitur. Reſecto ramo vel ex illo depoſito fructu non alium amplius aut ramum aut fructum, eadem arbor producere poteſt, idcirco ſiccata, vel eruitur, vel reciſa offertur Elephantis in cibum, neque ſinitur occupare locum vel officere alijs ſuæ ſpeciei plantis, avocando ad ſe humorem illis debitum. Integro anno, præcipuè apud Indos, reperitur & comeditur hic fructus, licet enim ſex menſes requirat ad ſui productionem & maturitatem, tamen quia nullos menſes anni, vel tempus determinatum poſtulat, ſingulis menſibus & produci & matureſcere poteſt, proinde fit vt eodem menſe alicubi jam ſit maturus fructus, & ibidem alia arbor ramum cum floribus gignat, & ibidem alia, explicare folia incipiat, vel pullulare.

C
檟 Kiă Ka seu
如 giû giu
樹 xú i.Arbor
檟 Kiā Ka
如 giû seu giu
菓 Kŏ Fru
子 Çu ctus

KIA-GIV.

Seu Kagiu, Fructus Indicus.

Kiagiu ſeu Kagiu apud Sinas non reperitur, verùm in Regnis, quæ Sinarum olim fuerant abundanter provenit: & crediderim allatum in Junnan & Quam-ſi atque Inſulis Sinicis poſſe produci. Arbor eſt magna folijs pulcherrimis, & ſemper virentibus. Fructus imitatur pomum, flavum vel rubicundum, vbi matureſcit odoriferum, verúm pomi ſuccus agreſtis eſt, & caro ſi comedatur guttur mordet. Duabus vicibus apud Indos in eodem anno fructum gignit, ex flore primo ſemen, & producto ſemine poſtea pomum educit, quod ſtomachale & corroborativum eſt ventriculi, ſi cum vino vel ſale comedatur. Interiùs hic fructus nullum ſemen habet, ſed in vertice illius ad inſtar nuclei prominet, quem cortex glaucus, albam carnem & ſolidam recondens, inſtar caſtaneæ vel amygdalæ nucis cooperit, ſaporem earundem ſi elixetur referens. Indi & Luſitani nucleis dictis loco Amygdalorum ad conficienda dulciaria interdum vtuntur. Februario & Martio, Auguſto & Septembre menſibus matureſcit.

荔 Li
枝 Ci
菓 Fructus
樹 Arbor

D E
LI-CI LVM-YEN.
Fructus Sinici.

LICI & Lumyen Arbores atque fructus, ſolùm apud Sinas reperiuntur, atque non niſi in aliquot Auſtralibus Provincijs. LI-CI fructus corticem ſicut depictum vides, in modum piniferæ Arboris fructus refert, ſed Lum-yen lævíſſimam pelliculam habet, vterque ſapit fraga & vuas. Sinenſes ſiccos fructus hyemis tempore venales deferunt in alias partes. Vinum etiam ex fructu vtroque ſuave conficiunt. Julio & Junio menſibus matureſcunt; illorum nuclei inſerviunt pro medicina. Sinenſes pulverem ex illis factum bibendum præbent ægrotis. Si dicti fructus ſint ſylveſtres, nucleos grandes & de ſubacida carne parum, ſi tranſplantati nucleos exiguos, & de carne dulci plurimùm habent. Caro eſt coloris vnguium humanorum, vt autem pluribus diebus conſerventur recentes, ſalita aqua depoſiti ex arbore aſperguntur, & durant multorum dierum ſpatio, abſtractoque cortice, recentium ſaporem fructuum præſtant, LI-CI creditur eſſe fructus calidæ qualitatis Lum-yen verò temperatæ.

F
檨 Giâm
波 pŏ
樹 xú. i Arbor.
檨 Giâm.
波 pŏ
菓 Kŏ Fru:
子 çú &'

F

GIAM-BO.

Fructus.

ARbor & fructus Giam-bo, Duplicem habet ſpeciem. Nam & rubri & albi coloris in Indijs & ſubflavi roſarum fragrantium redolens odorẽ; in Malaca, Macao, & Sinarum Inſula Hiam-xan reperitur. Prior ſpecies florem purpureum, poſterior alboflavum habet; Truncus & rami cinerei coloris, folia pulcherrima lævia ac vno palmo longa, triumque digitorum lata ſunt. Fructus ipſe magnus planè ſicut pomum, frigidiſſimæ Qualitatis, albam, ſubtiliſſimam, & ſpongioſam Carnem, quæ nec prorſus dulcis, nec prorſus acida, continet. In eodem ramo flores, fructusq; virides atque maturi alij ſimul videntur. Solent illos in principio prandij comedere; ſitim nimij æſtus tempore extinguunt egregiè, pro febribus & colericis morbis, ex hoc fructu conſervam (vt vulgó vocant) præſtantiſſimam faciunt in Indijs : loco ſeminis rotundum nucleum recondit interiùs; eius caro ſolida viridis eſt cooperta pelliculâ, fructus aſpectu pulcher, vel totus ruber, vel totus albus, vel partim rubeus, partim albicans. Verùm Giambo flavi coloris, duos nucleos, aut potiùs vnum in duos diſtinctum recondit, & coronam malo granatorum, vel vt proprijſſimè loquar, roſarum, cum fragrantiſſimo odore refert. Caro illius dulciſſima & poroſiſſima eſt. Rubei coloris Giambo apud Indos Novembri & Decembri, Flavi autem, alicubi Martio, alicubi Iulio menſibus producuntur.

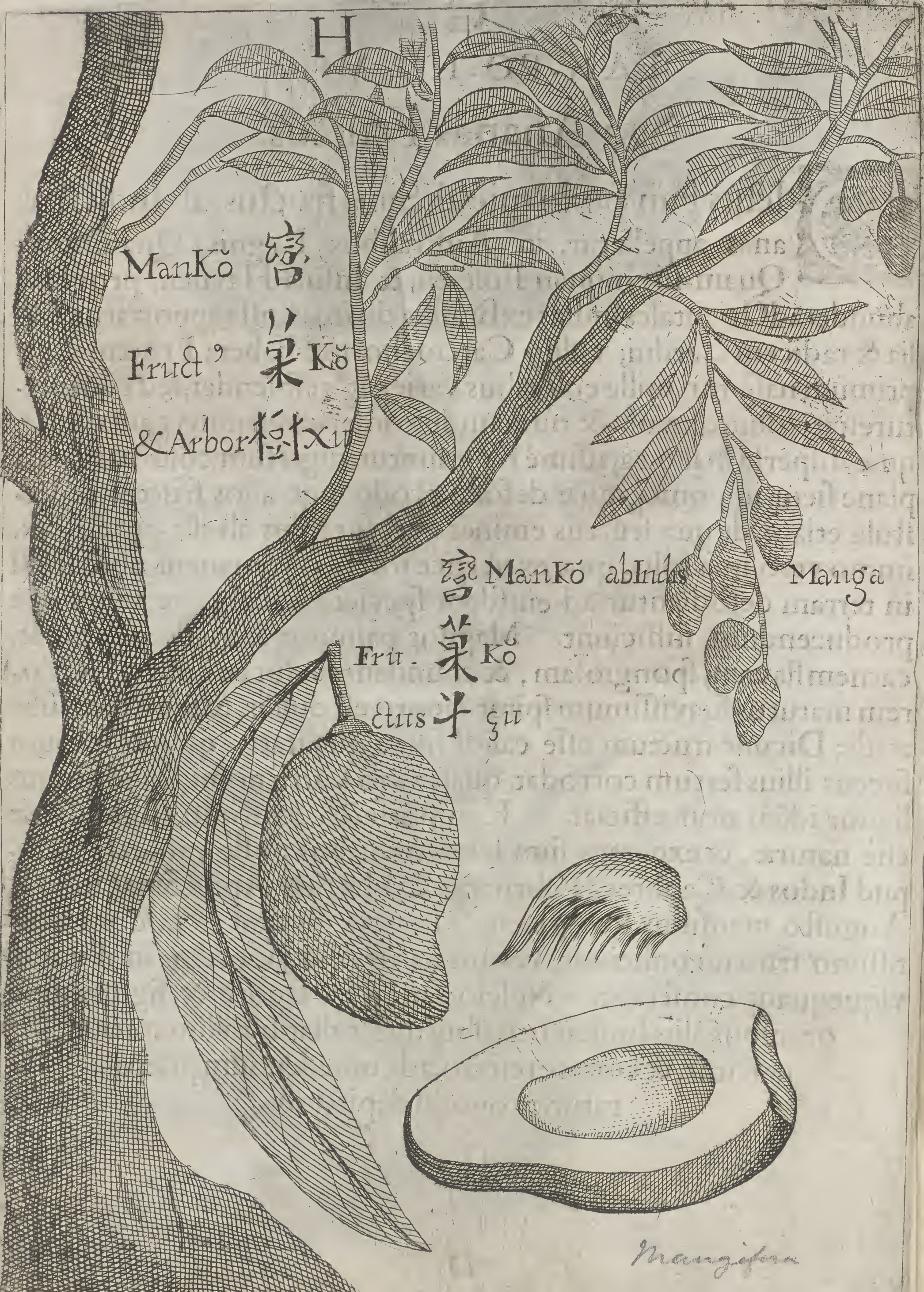

i Fructus
反 Fan
波 pŏ
羅 lŏ
蜜 mie
G
菓 Kŏ
子 çu
ab Indis Ananas
反 Fan
波 pŏ
羅 lŏ
蜜 mie
樹 xu, i Arbor
Ananas

FAN-PO-LO-MIE.

Seu Ananas Fructus.

DIctus Fan-po-lo mie ab Sinis fructus, ab Indis Ananas appellatur, in Auſtralibus Regnis, Quamtum, Quam-ſij, Iunnan Folcien, & Inſula Haynan, provenit abunde; ad Orientales Indias ex Braſilia dicitur fuiſſe apportatus. Folia & radicem Cardui, vulgò Carciochorum habet; Fructus cùm primùm naſcitur, mille coloribus variegatꝰ reſplendet, ſed cùm matureſcit, ſolum flavum & rubicundũ conſervat; ſemina pauciſſima, quæ diſperſa in illo rariſſimè reperiuntur, nigri ſunt coloris, & talia plane ſicut in pomo, quæ defoſſa producunt alios fructus. & haſtula etiam, de qua fructus eminet, vel ſurculus ab illa productus, immo vero ipſa folia, quæ ex vertice fructus promanant, abſciſſa, ſi in terram defodiantur ad eiuſdem ſpeciei fructum, vertente ſole producendum, ſufficiunt. Magnus palmum & medium ſuperat, carnem flavam, ſpongioſam, & abundantem ſucco habet. Odorem maturus ſuaviſſimum ſpirat, ſaporis eſt dulcis, & tantillum ſubacidi; Dicunt fructum eſſe calidiſſimæ qualitatis, quòd nimirum ſuccus illius ferrum corrodat, quaſi verò Citrij pomi frigidiſſimus liquor idem non efficiat. Ego profectò exiſtimo frigidiſſimæ eſſe naturæ, & expertus ſum febricitantibus poſſe exhiberi. Apud Indos & Caphres, Februario & Martio, Apud Sinas Iulio & Auguſto menſibus matureſcit. Iam conſervam ex hoc præſtantiſſimo fructu conficiunt, verùm naturalem ſaporem, in illo non vſquequaq; conſervat. Neſcio ſanè, an ſapore & figura, non omnibus alijs Indicis fructibus antecellat, hîc illum, prout naſcitur, & cortice reſecto, ad comedendum præparatur, propoſui depictum.

H
ManKō 檬
Fruct' 菓 Kō
&Arbor 樹 Xu
檬 ManKō abIndis Manga
Fru- 菓 Kō
ctus 子 çu
Mangifera

H

MAN-KO

Seu Manga Fructus.

ETiam apud Sinas Manko fructus, ab Indis Manga vocatus, in Auſtralibus potiſſimùm terris producitur uberrimè. India plures illius ſpecies habet, ſi magnus ſit, libras duas, interdum tres ponderat, & præcipuè ſi gignatur ex Arboris ramo inſerto Cedro arbori, à cujus fructu odorem & corrugatam pellem non inelegāter mutuat. Inſitio in aliarum arborum truncos, vel ramos, non fit ſicut in Europa: nam tantum præciſum à Manga ramum alligant alterius Arboris ramo, & luto opplēt, fitq; ut rami per tempus coaleſcant, & fructus producant; qui cum matureſcunt, coloris viridis alij, alij flavi, alij rubri ſunt. Ex immaturis faciunt conſeruam. Salitis præterea utuntur, qui guſtum aggreſtem præſtant. Nam maturi dulcem, flauam, & purpuream carnem referunt, & in ſapore quoſvis alios fructus ſuperant. Interius illorum oſſiculum, ſicut Bellota amarum, ſi comedatur, vermes enecat ventriculi. Eſt etiam præſentaneum remedium contra fluxum ventris. Menſibus Aprili & Majo matureſcit poteſtque conſervari uſque ad Novembrem. Credunt aliqui quoad ſaporem non illo præſtantiorem reperiri ullibi fructum.

I

PI-PA.

Fructus.

ARbor & fructus Pi-pa apud Sinenſes naſcitur, cùm viridis, matureſcit & ad flavum colorem declinat. Noſtratia pruna ſapore imitatur, Arbor pulcherrimis folijs & floribus conſpicua, jucundum præſtat aſpectum. Oſſiculum ſolidum & ovalis figuræ habet. Pleriq́; colligunt fructum in Februario & Martio, dulciſſimi eſt ſaporis, & pelliculam ſimilem prunis continet.

K
ab Indis
&Luſitanis
Coyaua
臭菓樹
Cheú
Kǒ
Xú i. Arb.
臭菓子
Cheú Kǒ
Kǒ Fru.
Çu ctus

K

CIEV KO.

Seu Goyava Fructus.

FRuctus Sinicè Cieu Ko ab Indis atque Luſitanis Goyava nominatur, inaſſuetis Cimicum fætorem videtur redolere, revera tamen aromaticum acutum odorem fragrat, & ab illis ipſis quibus fætebat poſtea expetitur, cumq; ſtipticus & calidus ſit, ſiſtendo fluxui ventris, & ſtomacho corroborando valde prodeſt. Oſſicula lignea & plurima interius, ferè figuræ rotundæ recondit, ex quibus arbores propagari poſſunt, quod ſi etiam abſciſſum ramum in terram defodias idem & celeriùs obtinebis. Maximam Copiam fructuum rami producunt, & folia omninò oderifera gignunt, quæ ſi atterantur ſpirant grauiùs, & pro calidis morbis medicinalia eſſe creduntur vocatur à Luſitanis alio nomine Pera, quod figuram Pyri Europæi repræſentet. Apud Indos Novembre, Decembre, immò & reliquis menſibus reperitur. Apud Sinas Macai præcipuè Junio & Julio progeneratur.

L
ab Indis Giaca
Pŏ Iŏ miĕ Kŏ çu
波羅蜜菓子
Fru-ctus
波羅蜜樹
Pŏ Iŏ miĕ Xúi Arb

L

PO-LO-MIE

Seu Giaca Fructus.

A Sinis Polomie & Giaca à Luſitanis vocatur fructus & Arbor quæ illud admirabile habet, quod vnum, duos, aut tres fructus miræ magnitudinis in trunco tantùm producat. Sæpè ſingulis deferendis ſinguli homines ſunt neceſſarij. Cortex Fructus pungit, atque ſi viridibus ſcateret ſentibus: diſciſſus verò, viſcum album qui cellulis recorditos flavos & melleos fructus adglutinat, plurimùm defert, & præcipuè ad interiorem cavitatem corticis. Nucleus illius (quemadmodum pictum vides) elixus Caſtaneam dulcem ſapit. Fructus vnus, vel, vt veriùs dicam, plures in vno recluſi, decem ſeu viginti hominibus ad comedendum ſufficere poſſunt. Figuræ eſt Ovalis, & magnitudine ac gravitate ſuperat maximam Cucurbitam; Neque abs re quidam ſaccum repletum melleis ſacculis, recondentibus nuces Caſtaneas appellavit. Sapore Melonem præcellit. Caro illa melior, quæ durior, diciturque à Luſitanis Cocobarca. Maturuiſſe fructum conijciunt, ſi illius cortex ſit mollis, nam ſi adhuc durus ſit, vel in arbore illum ſinunt matureſcere, vel depoſiti expectant cum tempore mollitiem & maturitatem.

Majo & Iunio ſine floribus generatur.

M
柹餅樹
Sú
pim
Xú, i. Arbor

M

SV-PIM

Fructus Sinicus.

ARbor & Fructus Su-pim apud Sinas tantùm naſcitur, eſt & Aurei & Purpurei coloris, magnus Pomum excedit, Carnem mollem & rubeam cum ſimili pellicula refert; oſſicula hinc inde interiùs abſcondit; cum ſiccatur ficubus Europæis ſimillimus eſt, & per multos annos conſervatus, à Sinis Medicis ſæpenumero in pharmacis adhibetur. Egregius profectò fructus, in Quam-tum & Junkim Regionibus, Januario, Februario, & Martio, ſed in Xen-ſy, & Honan, alijsq́ue ſeptentrionalibus Junio, & Julio, & Auguſto matureſcit. Arbor onerata Purpureis hiſce Pomis, gratiſſimum exhibet aſpectum, quæ ne ab avibus decerpantur, continuis vigilijs cuſtodiuntur.

N
亞 Yâ
大 tạ
菓 Kŏ Fru
子 çù ctus
Anona reticulata
亞 Yâ
大 tá
樹 Xú Ar

N

YA-TA
Fructus.

FRuctus & Arbor Ya-ta in Indijs & potiſſimum Agro Malacenſi reperitur, qui Sinis olim tributum pendebat, ideoque Sinicus fructus optime dici poteſt, & quod etiam in Sinenſe ſolum translatus vberrimè germinet; viridem corticem & piniferum habet, ſed interiùs carnem liquidam nivis ad inſtar albam, ſapore ſuperat dulciarium, quod Luſitani appellant mangiar Reale : in multis cellulis oſſicula nigra ſolida recludit; alicubi Octobre & Novembre, alicubi Februario & Martio Menſibus matureſcit. Quantò major fructus, tantò melior & pretioſior putatur.

R
O
Cinnamomum
桂 Quey
皮 pi
樹 Xú, i. Arbor
菓 Kŏ Fru
i
子 çù ctus
樹 Xú, i. Arbor
菓 Kŏ Fru
子 çu ctus
土 Dú
利 ri
檨 ain

O

DU-LIAM
Fructus.

ARbor fructus Duliam in Java, Malaca, Macaia (vulgô celebe) & Siam Regnis ac Inſulis olim Tributarijs Sinarum reperitur, Acutis ad inſtar Giaca, ipſe & ejus folia atque cortex Arboris ſentibus ſcatent. Cepas coctas comedentibus primùm redolet, verùm ſapor illius poſtea dulcis, quod vulgò Luſitanis Mangiar bianco vocatur, ſuavitatem ſuperare videtur. A nonnullis præponitur omnibus alijs fructibus, & quamvis maxima copia illius proveniat, pretioſus tamen eſt. Caro illius alba, & ſi valde ſit maturus fructus ad flavum colorem declinat. Nucleum ſimilem illi, quem in Giaca ſpectaſti depictum, recondit, ex cujus cinere lixivium & ſmigma optimum conficiunt. Qui fructus tria receptacula continent, præponuntur illis, qui habent quinque. Maturum communiter pedibus ſolent rumpere ob ſpinoſum corticem. Fructui eidem Betelis folium inimiciſſimum eſt: ſi enim reponantur ſimul, Duliam ſtatim corrumpitur. Propterea qui comeſtione multa talium fructuum inflammari ſe ſentiunt, folium ſi vnicum Betelis comedant, inflammationem penitùs extinguunt. Iulio, Auguſto menſibus matureſcit. Sicca caro fructus inſtar lactis coagulati in alias partes deportatur venalis, quæ nucleum interiùs ad modum albuminis ovi cooperit. Folia Arboris medium Palmum excedunt.

Deſcriptionem Cinnamomi vide infra ſub Littera I. 2.

P

Ficus pomifera?
or F. [illegible]

Innominatus Fructus.

Innominatum vocavi fructum, quia illius nominis Sinici non memini. Vidi illum primum in Inſula Sinarum Haynan, & poſtea in Provincia Quam-tum. Arbor Procera, folia maxima, quæ medium hominem contegere poſſunt, producit; hoc admirabile habet, quod media radice telluri inhæreat, ex alia autem parte radicis patente, flores rubros & ſimul fructus, ſimiles Europæis ficubus progenerat, qui cùm matureſcunt, rubent paululùm; ſed interior caro & ſapor illorum figuram & ſaporem ficuum repræſentat. Julio & Auguſto matureſcunt. Sunt præterea alij fructus, apud Sinas, quorum nomina non me fugiunt, ſed quod necdum figuram & ſaporem illorum perſpectum habuerim, ſtudio relinquendos judicavi, vt infra monui. Indiarum verò reliqui fructus Orientalium, vti Giangame, Giambolane, & Carambole, non ſunt tanti momenti, vt illorum habeatur ſpecialis delineatio atque deſcriptio.

Q
Piper
胡 Hû
椒 Cyao
T
Smilax
China
茯 Fŏ
柃 Lîn
樹 Xú, i. Arbor
根 Kēn, i. Radix

Q

PIPER.

A Sinis Hu cyao. Dicitur, & æſtimatur, in Junnan & ſubjectis Inſulis illorum Imperio naſcitur, & præcipuè in Iava, & Borneo Malabarûmque ſylvis, ſerpit inſtar ſarmenti, & nodos ſicut vitis habet, ex quibus ſingulis producit folia, & à parte interiore obſcura, & à parte exteriore viridia. Si maſticentur, mordicant linguam; ferunt ſexum in pipere reperiri: folia quæ diſtantes fibras in ordine æquali habent, fæminam repræſentant, quæ verò in ordine inæquali maſculum. Differentiam prædictam ſexus & foliorum diverſitatem in vno eodemque ſarmento ſpectare licet. In ſylvis aliud, aliud in hortis naſcitur, & cinere fimoque boum impinguatum, in tantùm excreſcit, in quantùm & arbor cui innititur. Radix Piperis exigua in terræ ſuperficie hæret, ex quolibet folio ejicit vnum racemum, maximus continet quinquaginta grana, minimus triginta. Viride dulce eſt, nam interiùs melleo liquore illitum eſt. Incolæ necdum maturum, ſale & aceto conditum comedunt. Longum Piper oculorum morbis, & contra venena inſervit. Nigrum ab albo differt, quod folium teneriùs, meliorisque ſaporis habeat, verumtamen nigri piperis folia, dolores colicos, & ventris frigidos morbos ſi applicentur cum oleo decocto abigere poſſunt. Semper Piperis racemi in ſarmento virent, Decembre vel medio Ianuario matureſcunt, collectique in Sole denigrantur. Si aliquis Piper immaturum colligat, citiùs corrumpitur. Grana racemorum, ſimillima ſunt Iuniperi granis. Piper eſt calidum, provocat vrinam, digerit, reſolvit, clarificat viſum, morſibus ferarum medetur, extirpat mortuum fætum, cum Iulepe ſumptum tuſſim ſedat, cum melle ſquinatiam; cum folijs lauri torſiones ventris tollit, cum aceto autem apoſtema & duritiem Lienis, & ſi ſumatur cum uvis paſſis, ſuaviter purgat capitis phlegma. *Deſcriptionem radicis Chinæ, vide ſub littera I Columna 3.*

S
Rhabarbarum
matur
Kàn
Taý
huâm
太 Taý
huâm

RHABARBARVM.

QVanquam hoc in vniverſa Sina naſcatur, in Provincijs tamen Su-civen, Xenſy, atque Socieu civitate ad muros Sinarum proxima vberiùs provenit. Illam M. Paulus venetus Socuir appellat, vbi Mauri qui cum Caravanis in Katay (hoc eſt Sinas) & Cambale (hoc eſt Pervinum) proficiſcuntur, ſubſiſtunt; quo etiam olim cum illis Benedictus Goez Luſitanus è Societate JESu quærens Catayum pervenit. Terra in qua gignitur rubra eſt & lutoſa ob fontes & pluvias, folia pro ratione plantæ magis vel minus duobus palmis longa, infernè anguſta, ſuperne ampla, limbus illorum lanuginem piloſam habet, quæ tamen mox ubi adoleſcunt & maturantur, marceſcuntque, flaveſcunt, & in terram declinant. Truncus ſupra terram vno palmo cum folijs ſupereminet ex quorum medio, ramus ſubtilis, onuſtus floribus (violis magnis non abſimilibus) exſurgit. Qui ſuccum expreſſum inſtar lactis cœrulei habent, odorem acutum, & quem nares faſtidiant redolentes. Radix ſeu caulis quem terra recondit, & longus vno, duobus, & aliquando tribus palmis, illius color æreus ſubobſcurus, ſæpè groſſitie humanum brachium adæquat, alias quoque radices tenues & circum circa proijcit, quibus reſectis Rhabarbarum diviſum in fruſta, carnem inter diù flavi coloris rubeis refertam venis oſtendit, ex qua ſuccus flavus & rubeus aliquantulum viſcoſus diſtillat. Porro ſi quis ſtatim illa fruſta humida ad ſiccandum appenderet, experientia docuit vnctuoſum illum humorem mox evaporare, radicemque leviſſimam remanere, adeoque omnem virtutem deperdere. Ideo periti recentis Rhabarbari fruſta, primo in oblongis reponunt menſis, & qualibet die tribus aut quatuor vicibus ea revolvunt, vt per hanc induſtriam ſuccus incorporetur fruſtis & conſtipatus maneat; tum verò quatuor dierum ſpatio concreto humore, tranſactis per fruſta illa funiculis, appenſa vento exponunt, loco tamen vmbroſo, ne radijs ſolaribus continganrur. Effodiendo Rhabarbaro hybernum tempus eſt optimum, antequam viridia folia incipiant pullulare, quod ſcilicet eo tempore (circa menſis Maij initium) ſuccus & virtus vnita & collecta ſit. Quod ſi verò Rhabarbari radix effodiatur æſtate, aut illo tempore, quo viridia folia producit, vti necdum hoc tempore maturuit, flavoque illo ſucco & rubeis venis caret, poroſaque ac leviſſima eſt, ita ad perfectionem Rhabarbari hyeme effoſſi, minimè pertingit. Currus humidis adhuc Rhabarbari caulibus onuſtus, vno ſcudo & medio venit, ſiccatum verò tantùm pondere ſuo decreſcit, vt ex ſeptem libris recentis, ſicci vix vna vel altera libra obtineatur. Recens ac viride amariſſimum eſt & guſtui maximè contrarium.

Sinice vocatur Tayhuam quod ſignificat
ſummè flavum.

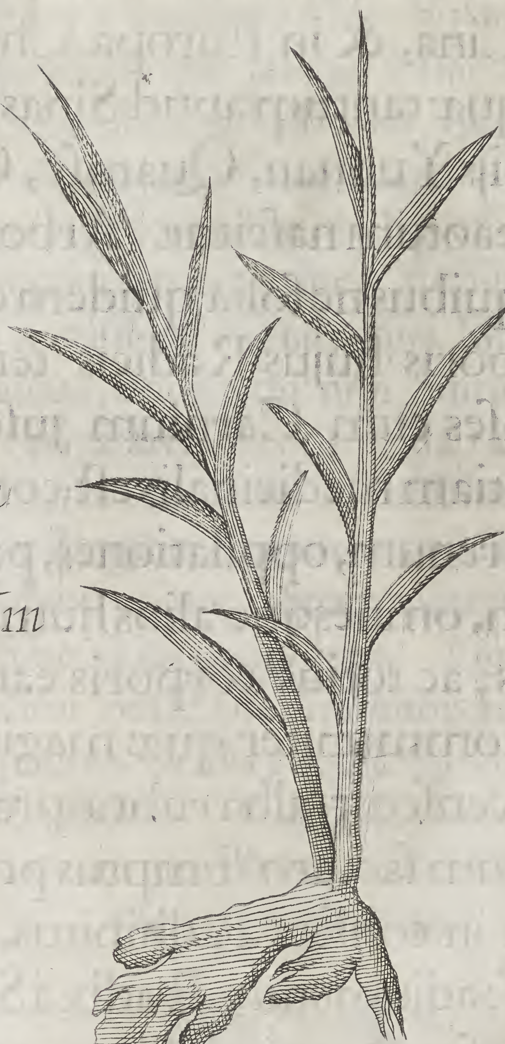
R

CINNAMOMUM.

HOc Sinenſes Kùey pi vocant, in Provincijs Quam tum, Quamſi, & Tunchin provenit, ſed meliùs omnium in Ceylan Inſula, (cui olim Sinenſes hoc vocabulum ex multis navibus confractis impoſuerant) progeneratus. Folium Cinnamomi tres nervos coloris viridis habet, flores albos & parum odoriferos, fructu cum nucleo ſimilem olivis, qui dum nigreſcit tempus decorti candæ Arboris Cinnamomi adveniſſe colligunt. Prædictus fructus eſt vnctuoſi liquoris, redolet Laurum, ſapor illius acutus & amarus. Arbor ramifera duos cortices gignit, ſecundus & Cinnamomũ, qui arbore detractus, in terra à Sole ſiccatus colorem lateritium acquirit, nam illius naturalis cinereus eſt. Tertio quoq; anno in locũ abſtracti corticis novũ producit. Olim Sinenſes ex Ceylan Cinnamomum deferebant Ormuzium, & inde Alepum Syriæ atq; in Græciam deportabatur. Ignari ex Æthiopia & Ægypto illud venire credebant; cùm tamen in illis Regionibus non naſcatur. Sæpè quadringenta navigia Sinenſia appellebant ad Sinum Perſicum, aurum, ſericum, gemmas, muſcum, Porcellanas, æs, alumen, nucem muſcatam; atq; Garyaphilla deferentia & præcipuè Ciñamomum, cui Mercatores, à Sinenſibus aliàs dicto Arboris dulcis cortex impoſuerunt nomen Cina-& momum, quod ſignificat lignum Sinenſe dulce & odoriferum. Vix vno anno ſuam perfectionem primævam retinet. Radix arboris eſt ſine ſapore, olet camphoram, ex viridibus autem Corticibus diſtillant aquam, ex floribus, quæ non eſt adeò aromatica. Flores colicos & ventoſitates abigit; laxat vrinam, confortat cor, hepar, lienem, nervos, cerebrum, etiam contra venenum ac morſus ſerpentum inſeruit. Excitat appetitum, & comitialem amovet morbum. Ex fructu conficiunt vnguentum pro frigiditatibus ; & aduſtum odorem ſpirat ſuavem. Si pulvis Cinnamomi bibatur cum aqua viperarum morſibus medetur, & internas renum in flammationes extinguit, maculas quoque faciei cum mollificativis applicitus tollit. *Cinnamomi figuram vide ſub Littera G. 2.*

V

Zingiber

生 Sēm

姜 Kiām

RADIX SINICA ſeu CHINA.

RAdicem Sinicam Luſitani Pao de Cina, & in Europa China vocant, quæ tantùm apud Sinas in Provincijs Yunnan, Quamſy, Quamtum, Kaoli, & Leaotum naſcitur. Arbor ſpinarum aſperitate, quibus ne folia quidem carent, conſpicua. Arboris hujus Radicis teneram pulpam Sinenſes cum Carnium juſculo comedunt, quæ etiam medicinalis eſt; contra Sciathicam, vlcera renum, oppilationes, paralyſim, & hydropiſim, omnesque alios humores & oſſium dolores, ac totius corporis eandem adhibent : & communiter quæ magis ponderat, melior eſſe cenſetur; alba rubræ præfertur. Pulvis radicis cum ſaccaro ſumptus prodeſt pectori, & etiam in conſerva adhibitus, non exiguo creditur eſſe adjumento. Radix à Sinis vocatur Pe-fo-lim, vſus & notitia illius perveniſſe in Indias & Europam per Luſitanos dicitur Anno Chriſti 1535.

Figuram radicis Chinæ, vide ſub lit: H. 2.

ZINGIBER.

SEm Kiam Sinicè appellatur, Folia gerit ſimillima Milio Solis & Regiæ haſtulæ, videturque eſſe ad inſtar arundinis viridis. Apud Indos in Dabul, Bergala, Braſilia, & apud Sinas optimum & in maxima Copia producitur. Quod integro anno vireſcit, melius eſſe cenſetur. Radix illius longiori tempore durat, ſi colligatur Decembri & Ianuario menſibus, illiniaturque luto, hac enim ratione humiditas, conſtricta non ſinitur evaporare, & pori aperti vermibus replentur. Quæ radix Zingiberis folia multa habet, & eſt amara, non eſſe bona cenſetur. Medici Sinenſes Zingibere vtuntur in Medicinis, & quem ægrorum ſudare volunt, aquam cum illo decoctam ferventem ad bibendum propinant. Qui ſecum radicem defert, creditur poſſe eſſe, immunis à morbis arteticis. Qui autem jeiunus ex illo aliquid ſumit, liber à veneno illo die eſſe putatur. Vulgò Conſervam ex illo conficiunt, quam morbis ventriculi frigidis inſervire eſt exploratum.

X
Auis Regia
Mas 凤 Fùm
Fem. 凰 Hôam
Y
Gallina ſylueſtris
野 Yé
鷄 Kí

X

FVM-HOAM.

Aves Regiæ.

EST Avis apud Sinas extremæ pulchritudinis, quæ ſi quando humano ſe ſubduxerit conſpectui, ſiniſtri id in Regia familia alicujus eventus omen habetur. Mas Fum, fæmina Hoam vocatur. Nidos habent in montibus Regni. Tan (eſt modo Leaotum Provincia Pervino confinis) in Capite aſſimilantur Pavoni. Sinicum carmen ait. Humeris virtutes, alis juſtitiam, lumbis obedientiam, reliquo corpore fidelitatem ſignificat. Avis piiſſima, ante inſtar Rhinocerotis, Retro inſtar cervi graditur, caput Draconis in modum, brachia ſimillima teſtudini gerit, caudam ſicut gallus, alas autem quinque pulcherri marum avium coloribus coruſcas refert. Prædictas aves ſymbolicè depictas maximi Magiſtratus in veſtibus auro depictas deferunt. Magnitudo illarum duos Palmos non excedit.

Y

YE KI.

ITa Sinicè Gallina Sylveſtris vocatur, egregias pennas & Optimum ſaporem habet, magnitudinis extraordinariæ. Habent Sinenſes alias Gallinas, quas Ciam-vi ki appellant. Caudam pulcherrimarum plumarum ſex palmorum longam deferunt & in Cauli ſeu Corea, Henſy & Quanſy reperiuntur. Aliàs etiam dictas Tôki quod ſignificat Camello gallinam, ob ſimilem camello gibum, & album caput quatuordecem palmis.

Z

Xe Musci

Z

Hiam Animal Muſchi.

LIttera Sinicè ſcripta Xe; Luſitanis Almiſcar, Latinis muſchum ſignificat: hoc ſumitur ex animali, quod Sinenſes Hiam vocant: Littera, ut ſûpra vides, ex duabus alijs componitur, nempè ex Littera XE, quæ ſupernè eſt, & Littera Hiam, quæ infernè: illa cervum, hæc odorem denotat, quaſi dicas, Cervus odoratus: & reverà muſchi animal ſimile eſt & cervo & tygridi, pilo ſumque eſt, ſed coloris ærei ſubobſcurè nigri. Porrò quod Sinenſes propriè vocant Xe, & Luſitani Almiſcar, atque Latini Muſchum, eſt caro renum animalis ſuprà dicti, & id, quod natura infrà abſcondit. Verum enimverò mercatores totam carnem animalis cum ſanguine eiuſdem commixtam, contundunt, & pappos: (ita ſacculos, ex pelle pilloſà eius vocant, quaſi forent teſticuli ipſius) & hoc quoq; verum Almiſcar eſt, licet ſit non adeò perfectũ ſicut prius. Tertij demum generis Almiſcar dicitur, & ſæpè pro vero vendi ſolet: quod miſcent cum ſanguine draconis, & ex vno pappo faciunt duos & tres alios. Regula cognoſcẽdi inter alias eſſe dicitur, ſi videlicet aduſtum evaporet, verum eſſe creditur, quod ſi aliquid adinſtar carbonis remanet, mixtum eſt & non ſimplex. Sinenſes vtuntur pro medicinà muſcho, & dicunt facilem partũ reddere, doloresq; abigere parturientis, atq; etiam pectori prodeſſe malè affecto, & humores abigere malos hæc certa ſunt ex libris & vocabularijs Sinarum.

松 Sum̄
鼠 Xú
綠 Ló Vindium
毛 mâe alarium
龜 quey testudo

Sum Xu.

SUm Xu animal apud Sinas reperitur, flavi & nigri coloris eſt, pulcherrimi aſpectus. Cicurant illiud Sinenſes & collum argento exornant, mures egregiè venatur. Sæpe venit ſeptem & novem ſcudis. Hiven Pao eſt ſpecies Pardi vel Panthetæ. In Pellim provincia invenitur. Non habet illam feritatem tygridum Cacedæ HivenPaoin æſtima. tione ſunt & pretio apud Sinas non vulgari. *Figuram Pardi vide inferiùs.*

Lo Meo Quey.

ALatæ teſtudines in aliquibus provincijs Sinarum & præcipuè in Ho-van inveniuntur virides, & interdum cæruleas adiunctas pedibus habet alas, & gradum tardiſſimum quàm volatu aut potiùs quodam ſaltu extenſis pedum alis compenſat. Pedes alati hujusmodi teſtudinum in pretio ſunt apud Sinas etiam ob raritatem. Cum eſſem in Inſula Haynan, quæ antea audiveram Macai, oculis meis comperi. Sunt in quodam dictæ inſulæ parvulo Lacu Cancri marini vivi in aqua dulci non adeò profundâ, de quibus, mirum ſanè dictu, id experientia docuit, quod ubi aliquem vivum de aquâ illâ extuleris in aërem is ſubito vitam & motum omnem perdat, lapideſcat, ſervataque figura exteriori & interiorum etiam integra lapideus totus evadat. Iſtos cancros lapideos medicinales eſſe certiſſimum eſt, nam fluxum ventris album, epoti, illorum pulveres cum vino, flavum & ſanguinolentum cum aceto ſumpti, ſiſtunt. Oculorum dolorem, nebulas & maculas tollunt, imò febri citantibus ſubinde proſunt, & contra venena antidotum non vulgare præbent.

海 Hay
馬 má

De Caballo Marino.

HAij má Sinici duo Characteres marinum equum Significant; illũ omninò ſicuti equum cum jubâ à Sinis depictum ſpectavi. Verum ex oris utraque parte prominentes, cornuum adinſtar longos & ramiferos dentes habebat, ita illius figuram, (vt hic vides) Sinenſium Pictores effingunt.

Duplex Schema veri equi marini ſubieci, quorum cum eſſem Mozambici in Africâ, aut verius Capraria, greges ad litora marina in aqua non adeo profundâ volutari pluries vidi. Quidam amicus, Civitatis Judex, vel, ut vocant Luſitani, Ovidor, miſit in Collegium noſtrum animalis reciſum caput, ut illud ſpectarem; habuit ab ore menſurando verſus ſcapulas, tres cubitos, ex parte inferna duos recurvos maximos dentes, quibus ſupernè ſimiliter groſſi ſed longe minores aptè congruebant, ex parte infernâ duos ibidem oblongos, ſed rectos ad labium prætenſos, ſupra quos lingua expanſa reclinabat. Cùm verò poſtea à quodam Nobili Luſitano ad interiora continentis Cafrariæ, è regione Inſulæ Mozambici perluſtranda fuiſſem invitatus, radentes littora maris in navi (quam remis 20. mancipia remigando propellebant) vidimus ad jactum vnius lapidis hinnientes equos marinos 50. qui modo omnes ſimul, modo aliqui in illa maris parvâ aquâ ſeſe demergebant, & non injucundo noſtro ſpectaculo iterum emergebant, ſæpius poſtea alios non ſine metu, ne videlicet in noſtram navem, in quâ triginta vehebantur aliqui irruerent, pertranſivimus, E mancipijs nonnemo Cafer direxit ſclopetum, in quandam ex beſtijs marinis proximè volutantibus, & felici ictu frontem illius inter oculos ferijt, vnde perempta beſtia ibi hæſit. Cùm ergo poſtea reliqua animalia in profundius mare meridiano tempore receſſiſſent, neque ille equus amplius hinnire aut volutari videretur, ſed immobilis in loco maneret, Cafer cum ſocijs propius accedens occiſum reperit, quem & ſtatim, non ſine tamen difficultate ad noſtrum mappale delatum ſpectavimus. Poſteaquam autem carnem inter ſe Cafres diviſerunt, dentes majores extractos mihi obtulerunt. Pellis adeo dura huius animalis fuit, ut ſæpius acutis lanceis ſuis Cafres illam perforare nequiverint. Nullibi pilos habet, præterquam in extremitate caudæ, qui planè, atque ſi ex cornu nigro eſſent, pellucidi & flexibiles ſunt, ideoque non facilè rumpuntur, & cum groſſitie calamum adæquent, ex ſingulis pilis armillas faciunt ſingulas, & pleriqne Cafres, Viri & fœminæ manus illis, (ſicut & ex Elephantorum contritis capillis), adornant, ajunt à paralyſi, qui illas armillas deferunt, immunes reddi.

Ex dentibus animalis ſolent in India, ac præſertim Goæ globulos precarios, ſtatuas ſanctorum, & etiam crucifixos conficere. Compertum quoque eſt dentes & ex illis coronas, ſanguinis profluvium poſſe ſiſtere. Verùm non promiſcuè Cujuslibet equi Marini dentes iſtam virtutem habere experientia docuit, proinde crediderim ego tempus aliquod certum obſervandum, quo equum marinum occidi neceſſe ſit, ut illius dentes illâ virtute polleant. Aliqui, cum ſcinditur vena, ſanguiſque profluit, dentem, aut ex illo globulos precarios admovere ſolent, & ita, num virtutem ſanguinis ſiſtendi, obtineant, explorant. Scio & Goæ

In Regio Noſocomio (ubi centum & interdum ducenti ægri decumbunt, quibus tam Spiritualia quam temporalia P.P. Societatis IESV adminiſtrant) fuiſſe vnum ex maximis dentibus equi marini, ita ut quotidie à quolibet miraculum illud naturæ ibi ſpectari potuerit. Nulla enim ferè dies, quâ non pluribus ſcinditur vena infirmis, quibus illius dentis applicatione impeditur profluvium cruoris. Non me latet alius modus explorandæ in dictis dentibus hujus admirabilis qualitatis.

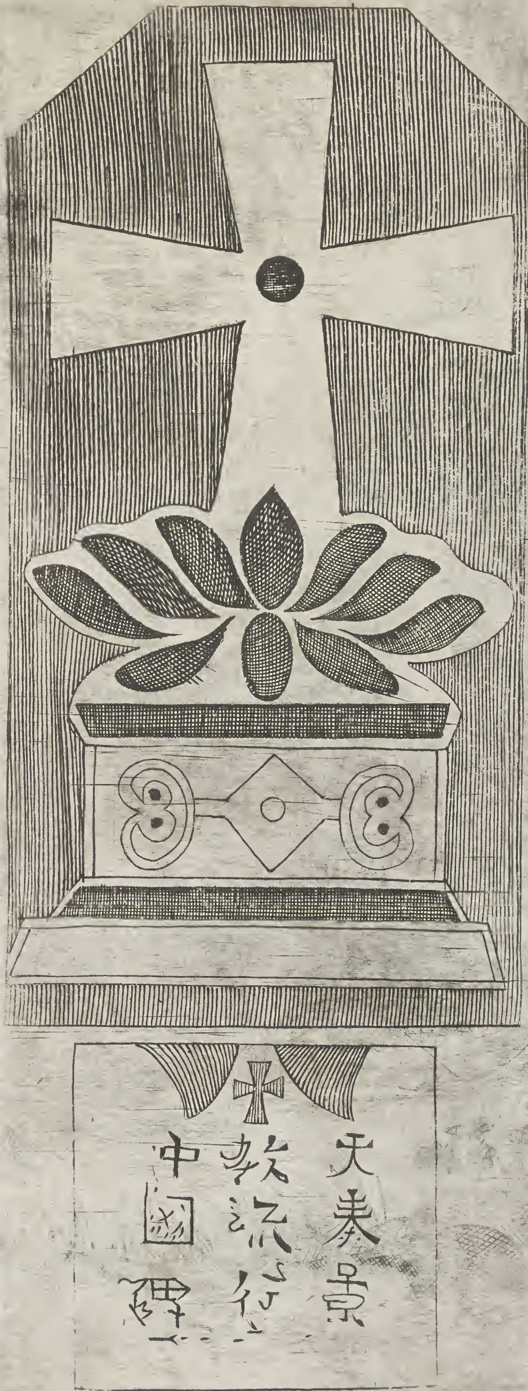
Memini me legiſſe in Hiſtoriâ Indicâ: Cum olim Luſitani Malabaricos paros (ſic vocant parva Navigia Indorum) cepiſſent, & Cadavera Malabrûm occiſorum tabe & ſanguine ſordida in aquam eijcerent, reperiſſe cujusdam Principis Malabarici cadaver, plurimis glandibus trajectum, & iteratis vicibus confoſſum, ſine ullo prorſus ex hiantibus vulneribus ſanguinis effuſi veſtigio; cum igitur induſium ac alias veſtes, aut potius telas detraxiſſent, atque fruſtum oſſeum appenſum ad collum abrupiſſent, (quod ſine dubio ex Caballi marini fuit dente) ecce tibi ſubito, veluti aggere perrupto, ſanguis è mortuo corpore ad ſtuporem omnium proſiluit, quem profectò ne exiret, tam à Vivo, quàm poſtea à cadavere mortui appenſum fruſtum cohibebat: nimirum frigidiſſima qualitas, ex dente applicato profuſa in corporis venas, conſtipatum detinebat ſanguinem, qui poſtea, abſtracto dente, reſtitutus naturali ſuæ raritati, per vulnera aperta copioſiſſimè promanavit.

De Gen-to Serpente.

Gen-to ſerpentum omnium in Inſula Hay-nan & Provincijs Quam-tum, Quam-ſy, &c. reperitur facilè maximus, cervos inte gros exſugēdo & comminuendo devorat, non adeo venenoſus, colore cinerico variegatus, longus octodecim aut quatuor & viginti pedes: famelicus ex dumetis proſilit, caudæ innitens in ſaltum ſe erigit, & cum feris atque hominibus acriter luctatur; ſubinde ex arbore inſidioſè in viatorem deſilit, & complexione interimit; fel illius contra oculos morbidos Sinis eſt precioſum. In India & regno Quam-ſy in quorundam certi generis Serpentum (quos Cobras de Cabelo ſeu capillatos Luſitani nominant) capitibus ſapis reperitur contra morſus ab ijſdem Serpentibus inflictos homini, ſpacio aliàs viginti quatuor horarum interituro. Lapis hic rotundus, coloris in medio albi, & circum circa glauci aut cœrulei, vulneri applicitus per ſeipſum hæret, veneno verò jam plenus decidit: pòſt lacti immerſus per aliquam moram, ad ſtatum naturalem ſe reducit. Lapis hic non omnibus communis, ſi literatò eidem vulneri adhæreat, virus omne exhauſtum non fuit; ſi non adhæreat, moribundo Indigenæ de ſupecato mortis periculo aggratulantur. Reperta eſt item radix aliqua contra venenum hujus morſus vocata à Luſitanis Raiz de Cobra, ideſt, radis Serpentis, quam maſticare opus eſt, quoad uſque bis aut ter eructet homo.

Alius præterea apud Sinas ſerpens invenitur veneni maximi, ſed precioſus, qui intra paucas horas hominum occidit. Ex eo medicina contra varios morbos ſic paratur: Cauda cum corpore immergitur amphoræ optimo repletæ vino, ut ſolum caput & os vidi ſerpentis, ne evadat, conſtrictum per medium operculi foramen exſtet, ut igne ſuppoſito, vinoq; ferveſcente, omne virus aperto ore vaporet: Caro reciſo capite infirmis datur, & unicum illud precioſum theriacæ ad inſtar aſſervatur.

Figuram Gen-lo Serpentis vide ſupra, ſub Littera L.

大秦景教流行中國碑

II

GLORIA REGNI SINENSIS CRVX IN PROVINCIA XENSI

Anno 1625. inventa.

Ad

SERENISSIMUM ET POTENTISSIMUM PRINCIPEM AC DOMINUM, DOMINUM

LEOPOLDUM IGNATIUM,

HUNGARIÆ REGEM FLORENTISSIMVM, &c.

OBtuli Rex Sereniſſime Regni noſtri florentiſſimi Arbores, Flores, fructuſq; nobiliſſimos. Addo nunc coronidis loco Arboris omnium præſtantiſſimæ CRVCIS nempe figuram glorioſiſſimam, quæ in antiquiſſimo Saxo delineata, Provinciam XENSI in primis celebrem facit. Spectantur hinc inde circa Crucem Syriaci & Sinici characteres, Saxo inciſi, quibus explicatur Lex Divina per Apoſtolorum Succeſſores ad Regnum noſtrum Sinenſe quondam delata. Leguntur etiam in illo Epiſcoporum ac Sacerdotum illius temporis nomina, nec non Imperatorum Sinenſium in Chriſtianos favores ac indulta. Repertus verò eſt memorabilis hic lapis Anno M. DC. XXV. cùm in civitate Sanxuen novi fundamenta muri præpararentur.

De invento monumento mox certior factus loci Gubernator, cûm venerandæ antiquitatis (cujus amantiſſimi ſunt Sinenſes) veſtigia propiùs fuiſſet intuitus, continuo ſcripto quodam in monumenti laudem edito, in altero ejuſdem magnitudinis lapide totam inventi Saxi perigraphen incidi curavit, ijſdemq; Characterum notarumq; ductibus, eâ, quâ par erat, fide ſervatis, cujus prototypi exemplum Patres Soc: IESV (Sinenſis mei horti cultores indefeſſi) unà cum interpretatione Romam tranſtulerunt, ubi hodie in Bibliothecà Domûs Profeſſæ ejuſdem Soc: ſpectandum proponitur.

Figura lapidis erat in modum Parallelogrammi extenſa, quinque palmis lata, uno craſſa, longa ferè decem. In fronte CRVX apparebat, qualis ferè Equitum Melitenſium. Myſteria, quæ hoc lapide continebantur, eleganter deſcripſit R. P. Athanaſius Kircherus, Soc: IESV in Prodromo linguæ Copticæ, ubi inter cætera obſervat tituli loco infra CRVCEM novem Characteres Sinenſes, quos ſic interpretatur.

Lapis in laudem & memoriam æternam Legis Lucis, & Veritatis, portatæ de Judæâ, & in Chinâ promulgatæ, erectus.

CÆtera Sinico inciſa charactere ſublimi & exquiſito ſtylo compoſita continent Chriſtianæ Religionis præcipua myſteria.

I.

De creatione rerum hæc habentur.

ILle qui ſemper verus fuit, & quietus, omnis expers principij, intellectûs profundiſſimi, & ſemper duraturi, excellente potentiâ ſuâ creavit res, infinitâ Majeſtate Suâ & ſanctitate fecit ſanctos.

Hæc eſt Eſſentia Divina, trina in perſonis, & Subſtantia una, Dominus noſter verus, ſine principio Olò Oyu (quod in Chaldæo idem ac Eleha ſignificat) in figurâ fecit quatuor mundi partes, commovit chaos, & fecit duo KIS, hoc eſt, duas virtutes, mu-

tavit

tavit tenebras, fecit cœlum & terram, fecit, ut Sol & Luna motibus ſuis noctem & diem cauſarent, res omnes fabricatus eſt.

Verùm creando primum hominem ei præterea Iuſtitiam largitus eſt originalem, Dominum eum conſtituendo totius univerſi, &c.

2.

De lapſu Adami ſic legitur.

POſtquam verò Satanas fraudibus ſuis uſus, effecit, ut Adamus id, quod ex ſe & ſuâ naturâ purum erat, & perfectum, inficeret: hoc eſt, fecit, ut malitia in ipſum intrare inciperet perturbatura pacem, & hujus ſuæ ſimplicitatis æqualitatem, & diſcordiam illâ fraude introduxit, &c.

3.

Incarnationis Myſterium ſic proponitur.

TVnc una de Divinis perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis dicta Meſſias, reſtringendo tegendoque Majeſtatem ſuam, & ſe humanæ naturæ accommodando, homo factus eſt. Quamobrem ad hoc gaudium annunciandum Angelum ablegavit, & de Virgine in Iudæâ natus eſt. Stella hujus magnæ felicitatis fuit annunciatrix: Reges ejus claritate perſpectâ, munera oblaturi venerunt, ut lex & prophetiæ 24. Prophetarum adimplerentur. Gubernavit autem mundum lege magna, condidit legem divinam, ſpiritualem ſine verborum ſtrepitu, fide vera conſummavit. Octo diſpoſuit beatitudines: Res mundanas mutavit in æternas; aperuit portam trium Virtutum (Theologicarum) vitam dedit deſtruendo mortem. In perſonâ ſuâ ad inferos deſcendit, & omnia confudit dæmonia; Nave pietatis ſuæ ad cælum conduxit bonos, & juſtorum animas in ſalutem vindicavit. Hiſce deniq; finitis ſuâ potentiâ in Cælum aſcendit, & Baptiſmum ex aquâ & Spiritu inſtituit ad abluenda peccata, & mundum ad puritatem reducendo. Cruce utitur, ut omnes abſq; exceptione comprehendat, excitat omnes voce Charitatis, &c.

Plurima alia ibidem leguntur de Apoſtolorum, Sacerdotum, Miniſtrorum Chriſti dignitate & vitâ.

Multa de Chriſtianæ Legis excellentiâ, quam ſub ſingularis prudentiæ Rege Tài, Olo puèn, ex Iudæa vir virtute celebris Anno Chriſti 636. Sinenſibus propoſuit, quæ mox juſſu Regis per totum Regnum promulgata eſt, quoniam Lex Sancta & immaculata ab eruditis judicata fuit.

Atque ſic in Sinenſi horto arbor Crucis plantata, & Chriſtianæ fidei principia ſaxo inſcripta fuerunt, quæ Gubernator Villæ Sanxuen alteri lapidi incidi curavit, & in Vrbis Sigan Eremitorio, veluti nobiliſſimum antiquitatis monumentum erexit: hac lege Lucis declaratione & Crucis Trophæo, quod lapidi impreſſum, dum Sinenſe Regnum obſignatum volo, me meaq; omnia Majeſtati Suæ humillimè offero, dico atque conſecro.

Sint fructus, flores, & quidquid ſive Hortus Sinenſis, ſive Saxum Sanxinenſe continet, ſynceri iſtius affectus æternum ac perennaturum ad omnem poſteritatem monumentum.

Sereniſſimæ & Potentiſſimæ
Majeſtatis Suæ

Ad nutum obedientiſsima filia

Flora Sinenſis.

CON-

CONCLUSIO
AD SERENISSIMUM ET POTENTISSIMUM
HUNGARIÆ REGEM.

Io LeopoLDVs regnat Spes aLtera RoMæ.

QUàm bene tam fructus, quàm Flores Flora *dicavit*
Solo Patre minor REX LEOPOLDE, Tibi!
Nam licet Ætatis teneræ Tibi vernet in annos
Flos Tuus *& creſcas undique vere novo:*
Attamen & fructus Virtutum, ac ſemina profers
Inclyta, & his Flores fructibus *antevenis.*
Creſce & vive diu! Rex Florentiſsime, Flore!
Flos pretioſe Soli! *floſq; future* poli!

regVM fLorI LeopoLDo,
orbIsqVe DeLeCtaMento
hæC Vota & ſeMet aDeò LIbens
aC MerItò Donat fLora, & Vnâ
DoMVs profeſſæ CLIentes

Sac: Reg: Majeſtatis ſuæ

Manu & mente Servi æternum devotiſſimi.